บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนระบบสองภาษาในประเทศไทย โดยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
   - 2.1 ด้านหลักสูตร
   - 2.2 ด้านวิธีสอน
   - 2.3 ด้านผู้สอน
   - 2.4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
   - 2.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน
   - 2.6 ด้านการวัดผล และประเมินผล
3. แนวคิดเกี่ยวกับระบบสองภาษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ทิศนา แขมมณี (2546, หน้า 1) กล่าวว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเอง และบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ

Keeves (1997, pp. 386-387 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2546, หน้า 2) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้

2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ หรือเรื่องนั้นได้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationship)

รูปแบบ (Model) ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมี 5 แบบ (Kaplan, 1964 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2546, หน้า 2-3) ได้แก่

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางสูตรคณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

4. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์ หรือปัญหาใด ๆ รูปแบบด้านศึกษาศาสตร์มักจะเป็นแบบนี้ส่วนใหญ่

รูปแบบตามแนวคิดของกานเย่ ซึ่งได้พัฒนาทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ (Conditions of Learning) 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน ได้เป็นรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งกานเย่ อธิบายว่า ปรากฏการณ์การเรียนรู้มีองค์ประกอบ 2 ส่วน (Gagné, 1985, pp. 70-90) คือ

1. ผลการเรียนรู้ หรือความสามารถด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่ 5 ประเภท คือ ทักษะทางปัญญา (Intellectual skills) ซึ่งประกอบด้วยการจำแนกแยกแยะ การสร้างความคิดรวบยอด การสร้างกฎ การสร้างกระบวนการ หรือกฎชั้นสูง ความสามารถด้านต่อไป คือ กลวิธีในการเรียนรู้ (Cognitive Strategy) ภาษา หรือคำพูด (Verbal Information) ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor Skill) และเจตคติ (Attitude)

2. กระบวนการเรียนรู้ และจดจำของมนุษย์ มนุษย์มีกระบวนการจัดกระทำข้อมูลในสมอง ซึ่งมนุษย์จะอาศัยข้อมูลที่สะสมไว้มาพิจารณาเลือกจัดกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และขณะที่

กระบวนการจัดกระทำข้อมูลภายในสมองกำลังเกิดขึ้น เหตุการณ์ภายนอกร่างกายมนุษย์มีอิทธิพลต่อการส่งเสริม หรือการยับยั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน กานเย่จึงได้เสนอแนะว่า ควรมีการจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละประเภท ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภายในสมอง โดยจัดสภาพการณ์ภายนอกให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในของผู้เรียน

สรุปได้ว่า รูปแบบเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เข้าใจกระบวนการคิดในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ และทำให้มีกรอบเพื่อการปฏิบัติ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

ชูศรี สนิทประชากร (2531, หน้า 140) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การดูแลแนะนำของผู้สอน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ค่อนข้างถาวรจากเดิมอันเป็นผลเนื่องมาจากการมีประสบการณ์

วรรณพร ฉัตรทอง (2546, หน้า 32) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการที่จะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปตามเป้าหมายที่ต้องการได้ ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สกศ., 2542, หน้า 12-16) ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา โดยเปิดกว้างให้ทุกส่วนภาคมีส่วนร่วมในการการจัดเรียนการสอนมุ่งสาระการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามหมวด 4 ดังนี้

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

2. ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอน และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่น อย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ

สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้า วิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย จึงก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งความหมายของการปฏิรูปการศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรูปแบบ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และระบบสนับสนุนต่าง ๆ ไม่ว่าด้านงบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือ หรือ เทคโนโลยี ที่สำคัญคือ การเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้สอดรับกับสังคมใหม่ การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คาดหวังว่าการศึกษาจะนำไปสู่

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

"ความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม" โดยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ ฯลฯ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาทุกรูปแบบที่ครอบคลุม และต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาให้เด็กเยาวชน และคนไทยในอนาคตเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นคนเก่ง คิดดี ทำงานได้ดีมีคุณภาพ มีความเป็นไทย สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์โลก และสังคมที่เปลี่ยนแปลง คุณภาพของคนไทยเช่นนี้จะเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการอยู่รอด และการพัฒนาของประเทศไทยในกระแสสังคมยุคใหม่ที่ต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญของการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิต เพื่อความอยู่รอดของสังคมไทยในโลกที่มีการปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ไม่มีทางเลือกอื่นใด นอกจากต้องปรับวิธีคิดในการจัดการศึกษา ปรับโครงสร้างการจัดการศึกษา ปรับรูปแบบวิธีการเรียนรู้ ปรับปรุงคุณภาพครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา จัดให้มีอุปกรณ์ และเทคโนโลยีการศึกษาที่เหมาะสมเพียงพอ (สปศ., 2544, หน้า 1-4)

พลสัณห์ โพธิ์ศรีทอง (2544, หน้า 5-7) กล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงทางการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องตระหนักนั้น ผู้นำ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องควรได้วิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง เพื่อจะได้เข้าใจ และนำบทบาทของการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การจะเข้าใจบทบาทการศึกษาเพิ่มขึ้นนี้จำเป็นที่ทุกคนจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) เพื่อจะได้จัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาที่สำคัญ 7 ประการ คือ

1. จากการศึกษาในระบบโรงเรียนไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต (Life-long Education) (อย่าคาดหวังว่าจะต้องสอนทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อชีวิตนักเรียน)

2. จากการสอนไปสู่การเรียนรู้ (พัฒนาสมรรถภาพเพื่อนำไปสู่หลักสูตรที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้)

3. จากความพยายามที่จะให้เกิดความเสมอภาคไปสู่คุณภาพของการศึกษา จากการจัดการศึกษาที่ดีที่สุดสำหรับคนที่เก่งที่สุดไปสู่การจัดการศึกษาที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน (ความต้องการเร่งด่วนก็คือ การปรับปรุงคุณภาพของการสอน และคุณภาพของครู)

4. จากการเน้นที่ปัจจัยเรื่องเงินงบประมาณ และวัสดุครุภัณฑ์ไปสู่กระบวนการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งคุณภาพ และปริมาณ

5. จากหลักสูตรความรู้เดียว ๆ ในแนวลึกไปสู่หลักสูตรแบบบูรณาการ และการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ (Inter-disciplinary Learning)

6. จากการประเมินผลปริมาณของการเรียนรู้ความรู้ความจำ (Cognitive Learning) เพียงอย่างเดียวไปสู่การประเมินผลทั้งคุณภาพ และปริมาณของทุกมิติของผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถ เจตคติ ค่านิยม และทางด้านร่างกาย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

7. จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนแต่ละบุคคลไปสู่การการประเมินความสำเร็จของโรงเรียน หรือของระบบ (School/System Performance)

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ดังกล่าว ทำให้จุดมุ่งหมายของการศึกษาเปลี่ยนจากที่ว่าการศึกษาที่เป็นเครื่องมือในการผลิต (Productivity) ไปเป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้าน และมีบุคลิกภาพดี และจากการพัฒนาการในส่วนของสติปัญญาของคนไปเป็นการพัฒนาเพื่อการเติมเต็มในทุกส่วนของความสามารถพิเศษ และศักยภาพที่อยู่ภายในทุกคน

การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้ และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกัน และแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และสามารถเทียบโอนผลการเรียน และประสบการณ์ได้ทุกระบบการศึกษา (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 6-8)

การจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักการ และทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ประการ (สกศ., 2545, หน้า 6-7) ได้แก่

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3. การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด

4. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย

5. การเรียนรู้ด้วยการฝึกฝนทางกาย วาจา และจิตใจ

แนวทางการจัดการเรียนการสอน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2544, หน้า 6) มีดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียน โดยจัดทำโครงสร้างการสอน และแนวการสอน เพื่อจัดลำดับหัวข้อประสบการณ์ เช่น จากง่ายไปหายาก จากธรรมชาติไปสู่หลักการ

2. สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสร้างความตระหนักในฐานะที่เป็นสมาชิกครอบครัว

3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนุก หลากหลาย แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม เร้าใจ และตอบสนองความสนใจของผู้เรียน

4. กิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งพัฒนา และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการฝึกปฏิบัติ กระบวนการสร้างค่านิยม เป็นต้น

5. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุขด้วยวิธีการสอน การสร้างสิ่งแวดล้อม การแนะแนว และจิตวิทยา การประเมินผล

6. การประเมินผลมุ่งเน้นพัฒนาการของผู้เรียนในภาพรวมมากกว่าการทดสอบทางวิชาการ

7. พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยการสร้างหลักสูตรย่อยเสริมหลักสูตรแกนกลางในกลุ่มสารการเรียนรู้เลือกที่เป็นความสนใจ ความต้องการของท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ทุกส่วนภาคร่วมมือกันจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ได้สูงสุด

ด้านหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2542 ก, หน้า 7) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหากิจกรรมและประมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

วารินทร์ สินสูงสุด (2542, หน้า 12) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายของการศึกษา

Crow and Crow (1980, p. 250) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งในด้านร่างกาย สังคม ปัญญา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

และจิตใจ

Saylor and Alexander (1981, p. 4) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ความพยายามของโรงเรียนที่จะก่อให้เกิดผลการเรียนที่โรงเรียน พึงปรารถนาทั้งในสถานการณ์ภายใน และภายนอกโรงเรียน

Hass (2000, p. 4) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบของทฤษฎี และการวิจัยในอดีต และปัจจุบันเป็นพื้นฐาน

ความสำคัญต่อการเรียนการสอน หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนแผนที่เดินเรือ ซึ่งบอกให้กัปตัน หรือครูผู้สอนรู้ว่าจะต้องตั้งเข็มทิศไปทางใด และจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร และระหว่างทางที่จะไปจะต้องทำอะไรบ้าง เป็นต้นว่าต้องใช้สื่อ หรืออุปกรณ์ช่วย หรือต้องมีการตรวจสอบประเมินผล หรือต้องปรับปรุงวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการเรียนการสอนนั้นตัวผู้เรียนเองก็จำเป็นต้องทราบล่วงหน้าว่าจะเรียนรู้อะไร และจะได้รับผลอย่างไร นอกจากนี้จะต้องเตรียมการอย่างไรจึงจะสามารถเรียนรู้ และได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย การที่การเรียนการสอนจะบรรลุผลได้ทั้งผู้เรียน และผู้สอนจะต้องมีสิ่งช่วยกำหนดแนวทาง เพื่อให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ได้สอดคล้อง และสนับสนุนซึ่งกันและกัน สิ่งนั้นก็คือ หลักสูตร (ธำรง บัวศรี, 2542 ก, หน้า 9-11)

นิคม ชมภูหลง (2544, หน้า 280) ได้กล่าวถึงแนวคิดของหลักสูตรไว้ว่า เป็นหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรระดับชาติที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน โครงสร้างของเนื้อหาสาระ หรือสาระการเรียนรู้ แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวทางวัดผล และประเมินผลผู้เรียน และกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นแกนกลางสำหรับจัดการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาเอื้อต่อการจัดการศึกษาที่จัดโดยรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ทั้งการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เป็นหลักสูตรระดับชาติจึงกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นแกนกลาง หรือเป็นมาตรฐานสำหรับจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนทุกคน เพื่อความเป็นคนไทย ความเป็นพลเมืองดี

ของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเป็นกรอบ หรือทิศทาง แนวทางให้สถานศึกษาไปจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา และรายละเอียดในการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรสถานศึกษา จึงหมายถึง หลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา รวมถึงจุดเด่น หรือเอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติมากำหนดเป็นเนื้อหาสาระ และกิจกรรมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนบนพื้นฐานของหลักสูตรระดับชาติที่แสดงถึงกรอบ หรือทิศทางสำหรับพัฒนาคนไทยทุกคน

ธำรง บัวศรี (2542 ก, หน้า 8-9) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์ และนโยบายการศึกษา (Education goal and policy) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aim) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

3. รูปแบบ และโครงสร้างหลักสูตร (Type and Structure) หมายถึง ลักษณะ และแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชา หรือกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objective) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะ และความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Instructional Objective) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร ได้มีทักษะ และความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategy) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม และมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และหลักสูตร

9. วัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Material and Instruction Media) หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวิดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพ และประสิทธิภาพการเรียนการสอน

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, หน้า 22-23) สรุปไว้ว่า สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย การเรียนรู้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ทั้งมวล และประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผน เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปี หรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ แต่ละแบบมีชื่อเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของหลักสูตร ดังต่อไปนี้ (ธำรง บัวศรี, 2542 ข, หน้า 175-207)

1. หลักสูตรรายวิชา (The Subject Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาของรายวิชาแยกออกจากกัน โดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าในด้านเนื้อหา หรือการสอน

2. หลักสูตรสัมพันธ์วิชา (The Correlated Curriculum) เป็นหลักสูตรรายวิชาแบบหนึ่ง แต่นำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ ที่สอดคล้อง หรือส่งเสริมซึ่งกันและกัน มาเชื่อมโยงแล้วจัดสอนในคราวเดียวกัน

3. หลักสูตรกว้าง (The Broad-Field Curriculum) เป็นหลักสูตรรายวิชาอีกแบบหนึ่ง โดยเรียบเรียงลำดับเนื้อหาต่าง ๆที่มีความคล้ายคลึงกันไว้ในหลักสูตร

4. หลักสูตรแกน (The Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ต้องการสอนองจุดหมายที่ต้องการ เป็นหลักสูตรที่นำเอาวิชาต่าง ๆ มาผสมผสานกัน โดยใช้หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมปัจจุบัน ปัญหาของผู้เรียนมาผสมผสานกัน

5. หลักสูตรประสบการณ์ (The Experience Curriculum) เป็นหลักสูตรที่จัดประสบการณ์ในรูปแบบการสอน

6. หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ (The Competency-Based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเน้นความรู้ หรือเนื้อหา แต่จะเน้นด้านทักษะ ความสามารถเจตคติ ค่านิยม

7. หลักสูตรกระบวนการ (The Process Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นวิธีการมากกว่ารูปแบบ อาจเป็นแบบรายวิชา หรือแบบที่ยึดปัญหาสังคมก็ได้ แต่จะเน้นกระบวนการการแก้ปัญหา การค้นคว้า เป็นต้น

8. หลักสูตรบูรณาการ (The Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรกว้างโดยนำเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมกัน ผสมผสานเข้าด้วยกัน

จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรข้างต้น ยังไม่สามารถชี้วัดได้ว่าหลักสูตรได้ผล ดังนั้นความต้องการในการพัฒนาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีความจำเป็นอย่างมาก ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจโดยสถานศึกษาเป็นผู้จัดทำหลักสูตรเองภายใต้การกำกับของคณะกรรมการสถานศึกษา แต่ยังประสบปัญหาอีกมาก ดังที่ สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542, หน้า 43-44) กล่าวว่า ในปัจจุบัน คงจะมี

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

สถานศึกษาอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่มีความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรเอง ซึ่งในช่วงแรกของสถานศึกษาดังกล่าว คงจะต้องรวมตัวกันก่อน พร้อมทั้งมีการให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษในการที่จะทำให้การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม และระดมสรรพกำลัง เพื่อสร้างเครือข่ายในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาบุคลากร ให้มีองค์กรรับผิดชอบ ได้แก่ สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมวิชาการ กรมต้นสังกัด หน่วยงานการศึกษานอกกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรการศึกษาระดับจังหวัด ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยส่วนกลางจะพัฒนาวิทยากรหลัก วิทยากรหลักพัฒนาวิทยากรจังหวัด และวิทยากรจังหวัดพัฒนาวิทยากรของสถานศึกษา

2. พัฒนาโรงเรียนต้นแบบ ให้เป็นแบบอย่างของการนำหลักสูตรไปใช้ด้วยตนเองภายใต้การกำกับของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการนำหลักสูตรไปใช้ด้านการจัดการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา และเป็นที่ปรึกษาแก่สถานศึกษาอื่น ๆ

3. ชมรมวิชาชีพ เป็นการให้บุคลากรในท้องถิ่นรวมตัวกันด้วยความสมัครใจภายใต้การสนับสนุนทั้งภาครัฐ และเอกชน จะกระตุ้นให้สมาชิกของชมรมได้พัฒนาวิชาชีพของตน โดยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมทางวิชาการในวิชาชีพของตน

4. ศูนย์วิชาการ จะช่วยให้บุคลากรของสถานศึกษาได้รับบริการด้านความรู้ และข้อมูลข่าวสารทางด้านวิชาการ อันจะนำไปสู่การใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประชาสัมพันธ์ ช่วยให้บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ สามารถสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา และสามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำให้ผู้ปกครอง ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถประสานความร่วมมือได้เป็นอย่างดี

6. การนิเทศ การจัดระบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพทำให้สถานศึกษาได้รับการแก้ไขและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้

7. การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกหนึ่งที่จะสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่า ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

หลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา เป็นหลักสูตรเสริมที่ได้ออกแบบให้ครอบคลุมเนื้อหาทางด้านภาษาอังกฤษตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหลักการในการออกแบบดังนี้ (สำอาง หิรัญบูรณะ และคณะ, 2544, หน้า 118-119)

1. ภาษาเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ เป็นสิ่งจำเป็นในการแสวงหาความรู้ผ่านการฟังและการอ่าน ตลอดจนการสื่อสาร และเป็นหน้าต่างที่แสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการคิดวิเคราะห์ขององค์ความรู้ที่มีผ่านทักษะพูด และเขียน

2. เป็นหลักสูตรที่เน้นกระบวนการ ส่วนเนื้อหาทางภาษานั้นให้ผู้สอนเปลี่ยนไปได้ตามความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่น และระดับความสามารถของเรียน

3. เป็นหลักสูตรที่ไม่อิงชั้นเรียน แต่สามารถรองรับระดับความสามารถของผู้เรียนทางด้านภาษาจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของหลักสูตรปกติ

4. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ไม่เน้นการแข่งขันระหว่างผู้เรียน แต่สอนให้แข่งกับตนเอง และพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาให้ไปสู่ระดับที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

5. เป็นหลักสูตรที่เน้นการสร้างความสมดุลระหว่างพัฒนาการทางสมอง (เก่ง) พัฒนาการทางจิตใจ (สุข) และพัฒนาการทางจริยธรรม (ดี)

ส่วนวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนี้ ต้องการใช้กิจกรรมทางภาษาพัฒนาให้ผู้เรียนมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีนิสัยใฝ่หาความรู้มีเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. รักการอ่าน

3. พัฒนาทักษะการอ่าน การคิด การพูด และการเขียนจากระดับ 1 ความรู้ ความจำ ระดับ 2 ความเข้าใจ และการจำไปใช้ได้ ระดับ 3 การวิเคราะห์ ระดับ 4 การสังเคราะห์ ระดับ 5 การประเมินค่า และระดับ 6 การรังสรรค์จากความคิดของตน

4. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม ยอมรับความสามารถ และเคารพความคิดเห็นของคนอื่น มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความสามารถในด้านการจัดการ

5. มีความรัก และเข้าใจในวรรณกรรมประจำชาติ

6. มีความสามารถในการใช้ภาษาด้านต่าง ๆ เพื่อแสดงออก และนำเสนอความคิดของตน

7. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้โดยใช้ภาษาอังกฤษสื่อสาร

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

สรุปได้ว่า หลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นงานที่เกี่ยวกับการทำความเข้าใจหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียน และครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นอย่างดี และดำเนินการพัฒนาเพื่อให้สามารถนำหลักสูตรมาใช้ในการเรียนการสอนให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ด้านวิธีสอน

กิ่งแก้ว เอี่ยมแจ้ล้ม (2542, หน้า 25) กล่าวว่า วิธีการสอนเป็นวิธีดำเนินการที่ผู้สอนนำมาใช้ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติจากหลักสูตรไปสู่ผู้เรียน โดยอาศัยแผนการสอนเป็นแนวทางประกอบ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544, หน้า 72) กล่าวว่า การเลือกวิธีการสอนขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนของผู้สอนว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร วิธีการสอนนั้นในบทเรียนหนึ่ง หรือชั่วโมงสอนชั่วโมงหนึ่ง อาจใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระที่จะสอน ผู้สอนควรตั้งคำถามตนเองเสียก่อนดังนี้

1. สอนทำไม ผู้สอนจะต้องทราบวัตถุประสงค์ของการสอนว่าจะสอนไปทำไม ให้ผู้เรียนได้อะไรบ้าง เช่น ต้องการให้มีทักษะในการขายของในห้างสรรพสินค้าได้ เมื่อทราบวัตถุประสงค์แล้ว ผู้สอนก็จำเป็นจะต้องจัดประสบการณ์การเรียน และกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ถ้าจะให้ความรู้เป็นพื้นฐาน ผู้สอนต้องวางแผนให้ผู้เรียนได้เรียนทฤษฎี เพื่อปูพื้นฐานความรู้ ความคิดตามที่กำหนดไว้ การสอนจึงต้องจัดการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระดังกล่าว

2. สอนใคร ผู้สอนควรรู้จักผู้เรียนว่ามีพื้นฐานอย่างไร อุปนิสัยใจคอ ธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อพยายามจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับสภาพของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนเป็นวัยรุ่นนั่งอยู่เฉย ๆ ไม่ได้นาน ก็จะต้องจัดบรรยากาศของการเรียนให้มีการเคลื่อนไหวกันได้บ้าง จัดให้มีการอภิปรายกลุ่ม แข่งขันตอบปัญหา เล่นเกม ทำแบบฝึกหัด อ่านบทเรียนสำเร็จรูป หรือสรุปเขียน

3. สอนอะไร ผู้สอนจะต้องทราบว่า เนื้อหาสาระที่จะสอนนั้นครอบคลุมหัวข้อใดบ้างกับหลักสูตรที่วางไว้หรือไม่ และผู้เรียนควรได้รับความรู้ความคิด หรือทักษะใด จากบทเรียนนั้น ๆ ผู้สอนจะต้องพยายามศึกษาเนื้อหาสาระของรายวิชา พยายามจัดลำดับของสาระการสอนให้น่าสนใจ ไม่ยากเกินไป ไม่ง่ายเกินไป ได้ประโยชน์ และมีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน

4. สอนอย่างไร การเตรียมวิธีการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลัก จำเป็นต้องจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับรายวิชานั้น ๆ ในบางกรณีจะต้องสอนแบบบรรยาย เช่น การให้ความรู้หลักหรือทฤษฎีสำคัญ ๆ แต่เนื้อหาสาระบางอย่างต้องใช้วิธีการฝึกความคิด และการตัดสินใจ ซึ่งน่าจะได้ใช้การอภิปราย หรือการเรียนกลุ่มย่อยมากกว่าวิธีอื่น การเลือกวิธีการสอนนั้นหมายรวมไปถึง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

การคำนวณเวลาให้สอดคล้องกับบทเรียน ตลอดจนการเลือกใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการเรียนที่เหมาะสม ชัดเจน และน่าสนใจอีกด้วย

5. สอนแล้วได้อะไร การเตรียมแผนที่จะประเมินผลว่าสอนไปแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือพัฒนาความรู้ ความคิด ทัศนคติ หรือทักษะตามที่อาจารย์สอนหรือไม่ วิธีการวัดผลอาจมีหลายวิธี ผู้สอนจึงควรเตรียมแผนที่จะคิดวิธีการประเมินผลไว้ล่วงหน้า

ครูอาจนำวิธีสอนโดยสร้างกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีกิจกรรมกลุ่มให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันทำงาน และช่วยเหลือกันในการทำงาน โดยใช้วิธีสอนดังนี้ (สกศ., 2545, หน้า 13)

1. ใช้การผูกเรื่อง และต่อเนื่องกัน
2. เรียงลำดับเหตุการณ์ หรือที่เรียกว่า กำหนดเส้นทางเดินเรื่อง (Topic Line)
3. ใช้คำถามหลักในการเริ่มต้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. จุดประกายความสงสัย เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดความอยากรู้ อยากเห็น อยากพิสูจน์
5. บูรณาการระหว่างกลุ่มวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
6. ให้โอกาสผู้เรียนได้สร้าง และปรับแต่งความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ เน้นกระบวนการ และการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน

อำนวย เลิศชยันตี (2542, หน้า 653-655) ได้กำหนดยุทธวิธีการสอนในชั้นเรียนโดยประยุกต์เพิ่มเติมจากของพอแพม (Popham, 1993, p. 342) ที่กล่าวไว้ 8 ประการ เป็น 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างแผนการเรียนการสอน ตั้งแต่ต้นเทอมจนจบสิ้นเทอม และทำความเข้าใจกับนักเรียนนักศึกษา ในชั่วโมงแรกที่เข้าชั้นเรียนครูอาจารย์ควรกำหนดการวางแผนร่วมกันถึงการปฏิบัติภารกิจการเรียนการสอน เพื่อให้เข้าใจ และรับรู้ด้วยกันทั้งสองฝ่ายว่า จะเก็บคะแนนจากการสอบย่อยกี่คะแนน สอบปลายภาคเรียนกี่คะแนน มีงานอะไรบ้างเช่น รายงานประเภทต่าง ๆ จะกำหนดการส่งงานกันอย่างไรดี สำหรับคนที่มีความจำเป็นจะมีวิธีการแก้ไขช่วยเหลือกันอย่างไร และนักเรียนนักศึกษาที่ไม่ได้มาในชั่วโมงแรกนี้ ควรนำเทปบันทึกเสียงไว้คอยช่วยเหลือที่ชั่วโมงแรกมักไม่ค่อยรับผิดชอบเข้าชั้นเรียน และก็จะเป็นคนเรียนแบบตามสบาย เป็นภาระแก่ผู้อื่นอยู่เป็นประจำ สำหรับพื้นฐานการเรียนในรายวิชาที่ครูอาจารย์กำลังดำเนินการเรียนการสอนอยู่นี้มีหรือไม่ ถ้ามีควรบอกให้นักเรียนนักศึกษาเตรียมตัวล่วงหน้าให้พร้อมสรรพ

2. การสอนพื้นฐานการเรียนที่จำเป็น ความรู้พื้นฐานการเรียนที่จำเป็นสำหรับการเรียนรายวิชาที่ครูอาจารย์เป็นคนรับผิดชอบนั้นนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดความรู้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ความเข้าใจในวิชาการในรายวิชาตามหลักสูตร ถ้าไม่มีการทบทวนความรู้พื้นฐานก็จะเป็นเหตุทำให้มีสามารถเรียนได้รู้เรื่อง เมื่อสอบก็จะไม่ได้คะแนน กลายเป็นว่าทั้งผู้สอน และนักเรียนไม่ได้ความทั้งสองฝ่าย ถ้ามีการทบทวนความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ก็จะเป็นผลทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องและก็พร้อมจะรับความรู้ใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอันดับต่อไป

3. ค่อย ๆ สอน ค่อย ๆ อธิบายความ แต่ละจุดเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนการนำเสนอความรู้ใหม่ทีละก้าวแต่ละขั้น การสอนเร่งรีบร้อนจะเป็นเหตุทำให้นักเรียนไม่สามารถรับรู้ได้ทัน ดังนั้นหลักการในข้อนี้จึงนับว่าเป็นหลักการที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้

4. พยายามยกตัวอย่างที่เหมาะสมประกอบให้มาก และบ่อย ๆ ตัวอย่างนั้นต้องเป็นเรื่องที่เป็นวัตถุที่สามารถมองเห็น และเข้าใจได้ง่าย ตัวอย่างที่ยากซับซ้อนไม่ต้องนำมาพูด เพราะจะเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่สามารถรับรู้ได้ อันจะเป็นการเสียเวลาเปล่า

5. ในขณะที่สอน ควรต้องใช้การสังเกตตรวจสอบท่าทีความรู้สึกของนักเรียนไปด้วย ขั้นนี้นับว่าเป็นวิชาครูที่สำคัญมาก ครูบางคนสอนโดยวิธีบรรยายแต่หันหน้าเข้ากระดาน ครูบางคนเอาแต่พูด นักเรียนคุยกันกระหึ่มทั่วห้องเรียน คนสอนยังไม่สนใจ นักเรียนเล่นกันท้ายห้อง บางคนเข้าหยอกกัน เดี๋ยวหมากฝรั่งไปด้วย ครูก็ยังไม่สนใจ สิ่งเหล่านี้เป็นดัชนีชี้ให้เห็นคุณภาพของครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่ในการสอนแบบบรรยาย

6. พยายามจัดเวลาให้นักเรียนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การอุทิศตนโดยการเสียสละเวลาเป็นสิ่งที่มีค่ามากที่สุด จะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่า ครูมีความเมตตา กรุณาต่อเขา การอธิบายตัวอย่างที่ซับซ้อนสำหรับนักเรียนบางคนบางกลุ่ม จำเป็นต้องมาหาครูนอกชั้นเรียน ครูบางคนบอกว่า การเสียสละให้นักเรียนเป็นสิ่งดี แต่มีครูหลายคนไม่เสียสละเวลา หันกลับไปเอาใจผู้บริหารกลับได้ดีมีถมไป เช่นนี้จะว่าอย่างไร คำตอบก็คือ ถ้าสร้างระบบการประเมินผลให้ดีงามเกิดขึ้นแล้วจะเป็นผลทำให้ทุก ๆ สิ่ง ทุก ๆ อย่าง เริ่มดีขึ้นตามกันไปอย่างแน่นอน ซึ่งผู้เขียนมีความมั่นใจในวิธีการนี้

7. พยายามจัดเวลาให้มีการทบทวนของเก่าทุกครั้งที่เข้าสอน การทบทวนบทเรียนเดิมทุกครั้งนับว่าเป็นสิ่งมีคุณค่ามากทีเดียว ทั้งนี้จะทำให้นักเรียนได้เรียนบทเรียนบทต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทบทวนบทเรียนบ่อย ๆ นอกจากจะช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นการชี้ให้เห็นว่าครูมีความรู้ความสามารถที่น่าเคารพยกย่อง ครูบางคนสอนมานานหลายปี แต่ใช้วิธีการเปิดตำราสอน ตนเองยังไม่มีความรู้ นี่คือ การประเมินผลในสิ่งที่เป็นคุณภาพในตัวครูผู้สอนที่ควรแก้ไขปรับปรุง การทบทวนเนื้อหาวิชาโดยสรุปตั้งแต่อาทิตย์แรกจนถึงอาทิตย์สุดท้ายก็นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะเป็นการแนะนำให้นักเรียนได้เตรียมตัวสอบโดยส่วนรวม (Summative Evaluation) เสียใหม่ให้เหมาะสม

8. ควรจัดให้มีการสอบย่อยเป็นการวัดความรู้ในเนื้อหาที่ครูได้สอนไปเมื่อจบบท (Criterion-Referenced Test) การจัดให้มีการสอบย่อยก่อนการสอนครั้งต่อไปเป็นสิ่งดี เพราะจะทำให้นักเรียนได้มีการตื่นตัว และพยายามนึกทบทวนความรู้อยู่เสมอ ส่วนการจัดเก็บคะแนนนั้นควรใช้เป็นแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced Test) และใช้เกณฑ์การแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องอันเกิดมาจากการไม่ทบทวนบทเรียนด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะว่า การที่จะเข้าห้องเรียนเพื่อการเรียนครั้งต่อไป นักเรียนควรได้มีการนึกทบทวนบทเรียนมาบ้าง แต่การสอบบ่อยครั้งจนเกินไปก็อาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ ดังนั้นควรมีการวางแผนการเรียนการสอน และการสอบเมื่อมีการเรียนจบบทไปแล้ว การประกาศผลการสอบในทันทีจะเป็นการให้กำลังใจสำหรับนักเรียนที่มีคะแนนสูง สำหรับนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำ ครูควรให้กำลังใจเพื่อการสอบครั้งต่อไป และเปิดโอกาสให้มีการสอบแก้ตัว หรือการเปิดโอกาสให้มีการทำงานทดแทนเพื่อนักเรียนจะได้ไม่เป็นห่วงเรื่องการสอบได้สอบตกจนเกิดความทุกข์เรียนไม่เข้าใจ

9. ควรจัดให้มีการสอบโดยส่วนรวม (Summative Evaluation) การจัดให้มีการทดสอบโดยส่วนรวมควรจัดตอนกลางเทอม และควรทำประมาณ 2-3 ครั้ง โดยการแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นบท และตอนให้ได้ประมาณเท่า ๆ กัน สำหรับคะแนนที่สอบได้ควรกำหนดหลักการในการให้เกรดนักเรียนให้มีความเป็นปรนัยให้มากที่สุด

10. ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้เกรดให้มีความเป็นปรนัย การวางแผนการตัดเกรดกับการวางแผนการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่สอดคล้องกัน โดยปกติการกำหนดคะแนนเป็นสัดส่วนเป็นเปอร์เซ็นต์ก็นับว่าได้รับความนิยมกันมากกว่าคะแนนที-ปกติ ทั้งนี้ก็ด้วยปัญหาของการไม่มีข้อสอบฉบับมาตรฐานมาเป็นตัวเทียบคะแนนปกติ (Norms) นั่นเอง คะแนนที่ครูจัดสอบโดยแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นมาเองนั้น ควรได้พิจารณากลุ่มที่สนใจมาก และกลุ่มที่ไม่สนใจการเรียนประกอบร่วมด้วย พยายามระมัดระวังในเรื่องของการให้เกรดนักเรียนที่ขยันเรียนดี และนักเรียนที่ไม่มีความสนใจในเรื่องการเรียนการสอน และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนที่รู้ตัวว่าจะเรียนซ้ำได้มีโอกาสปรับปรุงแก้ไขตนเอง การช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องนี้นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะนักเรียนจะเกิดความรู้สึกว่า ความเมตตากรุณาของครูที่มีต่อเขา ทำให้เขาได้สำนึกผิด และไม่อยากจะแสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงปรารถนาอีกต่อไป นี่คือ หลักการสอนคนให้เป็นคนดีที่มีความสำคัญมากกว่าคะแนนหลายเท่าตัวนัก

วิธีการสอนที่ดีอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งมีอยู่หลายประการแต่ละอย่างก็มีความต้องการที่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น การกำหนดการจัดวิธีการสอนให้เหมาะสมตรงกับความต้องการของนักเรียน และคุณลักษณะภายในตัวนักเรียนเอง วิธีการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นี้จะใช้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

หลักการของตัวแปรที่สำคัญในการเรียนรู้ 5 ตัวแปร ได้แก่ ความถนัดทางการเรียน คุณภาพของการสอน ความสามารถของนักเรียนเพื่อการเรียนรู้ การทุ่มเทเอาใจใส่ในการเรียน และเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ การเรียนการสอนตัวต่อตัวระหว่างครูกับนักเรียนนับว่าสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์แต่ก็นับว่าเป็นวิธีการที่ไม่ประหยัด ครูจะเสียเวลาในการสอนมากเกินไปทั้งที่น่าจะเพิ่มจำนวนนักเรียนได้บ้าง ผู้ปกครองก็อาจต้องเสียเงินทองมากเกินไปโดยไม่จำเป็น แต่วิธีนี้ก็ยังนับว่าเป็นที่นิยมของบรรดาผู้ปกครองที่มีฐานะปากกลางขึ้นไป ส่วนวิธีการที่นิยมอีกวิธีหนึ่ง คือ การแนะนำวิธีการสอนที่มีคุณภาพดีที่สุดให้นักเรียนได้รู้จักเลือกวิธีการเรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล แต่ภาระก็ขึ้นอยู่กับตัวครู และความสามารถในตัวครูที่มีอยู่ว่า จะมีความสามารถในการพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพได้ดีหรือไม่ (อำนวย เลิศชยันตี, 2542, หน้า 257)

สรุปได้ว่า วิธีสอนเป็นการดำเนินการสอนของครูที่จะเลือกเฟ้นวิธีที่เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาสาระ และตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วิธีสอนควรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียน และเกิดทักษะที่ต้องการได้

ด้านผู้สอน

บทบาทของครูจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้แนะ และแนะนำ เป็นนักจัดการ และการวัดผล ประเมินผลต้องวัดผล ประเมินผล เพื่อดูการพัฒนาของผู้เรียน มีทั้งการวัดผล และประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแล้ว (สกศ., 2545, หน้า 6)

ผู้สอนเป็นผู้วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 24-26)

1. จัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และความต้องการความสนใจของผู้เรียน และชุมชน

2. จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. ให้บุคลากร องค์กร และสถาบันในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง มีวิธีการเรียนรู้ และมีทักษะแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง

5. มีการทำวิจัยในชั้นเรียน

6. ประเมินผลตามสภาพจริง โดยเน้นการประเมินควบคู่กับกระบวนการเรียนการสอน และประเมินจากการปฏิบัติงานจริง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

7. ประชาสัมพันธ์รูปแบบการเรียนการสอน เช่น สร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเกี่ยวกับการเรียนการสอน จัดแสดงผลงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (สกศ., 2545, หน้า 9)

1. ตัวครูก่อนสอนจะต้องเตรียมการสอน ทั้งเนื้อหา และวิธีการ

2. จัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน มีการใช้แรงจูงใจ เสริมแรง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. ครูเอาใจใส่ ดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือที่เรียกว่า Case Study

4. ครูจะต้องรู้ทุกเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้เรียนทุกคนในห้องเรียน มีการจัดเก็บข้อมูล และบันทึกผลการพัฒนา และพัฒนาการของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ และมีการซ่อมเสริมอยู่เป็นประจำ หาแนวทาง วิธีการ และนวัตกรรมมาเพื่อช่วยในการแก้ปัญหาของผู้เรียนในชั้นเรียน หรือที่เรียกว่าเป็นการวิจัยในชั้นเรียน

5. ครูต้องแก้ปัญหาผู้เรียนด้านการอ่าน การพูด และการเขียน จัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนของผู้เรียน

บทบาทของครูในการสร้างสภาพแวดล้อม เพื่อการจัดการศึกษา (สำอาง หิรัญบูรณะ, อุ่นเรือน วิเชียรสิงห์, สุกัญญา เรืองจรูญ, ประสูติ จันทร์เรือง และอมรา ภมรสูตร, 2544, หน้า 86-88) มีดังต่อไปนี้

1. บทบาทของครูในการเร้าความสนใจนักเรียน และช่วยนักเรียนแต่ละคนให้วิเคราะห์ว่าตนสนในเรื่องใด เรนซุลลีได้สร้างเครื่องมือ “วิเคราะห์ความสนใจ” (Interest Analyzer) เพื่อให้ครูใช้ในการช่วยนักเรียนวิเคราะห์ความสนใจที่แท้จริงของตน เครื่องมือนี้ประกอบด้วยสถานการณ์สมมติหลาย ๆ เรื่อง นักเรียนจะตอบคำถามปลายเปิดของแต่ละสถานการณ์จากคำตอบของนักเรียนในหลาย ๆ สถานการณ์ อาจจะวิเคราะห์ และสรุปความสนใจที่แท้จริงของนักเรียน ในการใช้เครื่องมือนี้ ครูจะต้องแน่ใจว่านักเรียนคุ้นเคยกับเรื่องราวในสถานการณ์ ถ้าหากมีวัฒนธรรมที่ต่างไป ครูควรดัดแปลงเนื้อหาให้เหมาะสมกับความคุ้นเคยของนักเรียน

2. ครูควรจะหาทางให้นักเรียนได้เห็นแนวคิดที่สร้างสรรค์ใหม่ ๆ เช่น ในการเลือกหาวิทยาการท้องถิ่นที่จะมาพบนักเรียน ครูควรเลือกบุคคลในอาชีพ และวิชาที่เด็กไม่ค่อยรู้จัก หรือคุ้นเคย เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์กว้างขวาง นอกจากนี้วิทยากรที่เชิญมาพบนักเรียนควรเป็นบุคคลที่เต็มใจที่จะทำงานกับนักเรียน ซึ่งจะได้เป็น “ครูส่วนตัว” หรือ “Mentor” ต่อนักเรียนในขั้นต่อไป เรนซุลลีได้สร้างแบบสำรวจวิทยากรในท้องถิ่น ชื่อ “ขุมปัญญาท้องถิ่น”

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3. ครูควรมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการเรียนให้เป็นห้องทดลองปฏิบัติการ (Laboratory Environment) ให้นักเรียนได้ทดลองปฏิบัติการจริง ห้องทดลองนี้มิได้หมายถึงการทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น ทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ก็ฝึกทดลองจากการศึกษาสังเกตความรู้สึก ความคิด อารมณ์ ที่เรียกว่าเป็นบรรยากาศสิ่งแวดล้อมห้องทดลองนั้น หมายถึงว่านักเรียนได้ศึกษา ค้นคว้า และสามารถสร้างผลงานใหม่ได้ ห้องทดลองนี้อาจจะเป็นที่ตลาด ตามสี่แยก ใต้ต้นไม้ ห้องประชุมสภาจังหวัด ห้องสมุดประชาชน ห้องโสตทัศนศึกษา ฯลฯ

4. ครูควรให้นักเรียนมีทักษะในการศึกษาค้นคว้าสืบสวน สอบสวนผลงานของนักเรียนมีความสามารถในการกำหนดหัวข้อขอบเขตของการศึกษา มีวิธีการตั้งสมมติฐานหลาย ๆ ทาง และการเก็บวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสนับสนุน หรือค้านสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ครูควรพยายามหาทางให้นักเรียนได้เสนอผลงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องจริง ๆ เพราะนักเรียนควรเป็นผู้ผลิต หรือผู้สร้างความรู้ใหม่ ผู้ผลิตย่อมหวังผลที่จะให้ความรู้ ให้ความบันเทิง ให้ความคิดที่จะมีผลกระทบต่อการกระทำ ดังนั้น ครูควรเลือกหากลุ่มบุคคลที่จะให้นักเรียนเสนอผลงานให้เหมาะสม เช่น ผลงานของนักเรียนบางคนอาจจะเหมาะที่จะเสนอต่อสมาคมนักประวัติศาสตร์ หรือผลงานบางอย่างอาจจะนำลงในนิตยสารซึ่งมีภาคผู้เขาว์ และครูควรจะต้องให้ความสนใจคุณภาพของผลงานของนักเรียนด้วย ครูต้องให้นักเรียนเข้าใจว่า การคิดศึกษาสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในการเสนอผลงานควรจะต้องมีการทบทวน แก้ไข และปรับปรุงให้เรียบร้อยก่อนที่จะเสนอ

เงื่อนไขที่สำคัญก่อนการเรียนในบทเรียนที่จัดสร้างขึ้นมาเพื่อการเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ เงื่อนไขนี้ก็คือ ตัวครูผู้สอนที่เป็นเสมือนผู้ควบคุมโปรแกรมการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรรายวิชาโดยทั่วไป ตัวครูจึงเปรียบเสมือนกุญแจดอกสำคัญในอันที่จะรับรู้ว่า เขามีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรตามแนวใหม่ให้ได้มาตรฐาน ดังนั้น คำถามแรกที่ตนเองจะต้องทราบก็คือว่า ครูต้องมีความรู้ที่จะต้องตอบให้ได้ว่า การเรียนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้นคืออะไร ครูต้องมีความสามารถในการที่จะประเมินผลว่านักเรียนที่ตนเองรับผิดชอบนั้นมีความรู้ถึงขั้นนั้นหรือยัง สิ่งที่สำคัญสองประการได้แก่ การให้ความหมายที่ชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการเรียน (Objectives) เพื่อจะใช้เป็นมาตรฐานเพื่อการประเมินผล และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เมื่อได้กระทำการทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมาจะเป็นการแปลความหมายเพื่อที่จะทราบให้ได้ว่า พฤติกรรมของนักเรียนนั้นควรมีอะไรบ้าง จึงจะถือได้ว่านักเรียนผู้นั้นได้บรรลุเป้าหมายของการเรียนแล้ว (อำนวย เลิศชยันตี, 2542, หน้า 258)

นิอร สุขสำราญ (2546, หน้า 8) กล่าวว่า การที่ผู้สอนจะสามารถดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่มีจุดมุ่งหมายสูงสุดอยู่ที่ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องรู้ลักษณะสำคัญดังนี้ ต้องเข้าใจขั้นตอน

การสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร รู้ความแตกต่างระหว่างขั้นตอนการสอนและลำดับ การสอน รู้วิธีการใช้กิจกรรมในแต่ละขั้นตอน และสถานการณ์ตามขั้นตอนทั้ง 3 ขั้นตอน พร้อมทั้งเป้าหมายของการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน รู้ว่าจะจำผู้เรียนไปในทิศทางใด และยังต้องรู้จักเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพื่อจะได้นำมาปรับเปลี่ยนกระบวนการสอนให้แปลกใหม่น่าสนใจสำหรับนักเรียน จึงจะสามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่คาดหวังได้ และเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้สอน คือ การรู้จักองค์ประกอบของหน่วยการสอน (Teaching unit) การจัดเนื้อหาตามลำดับของขั้นตอนการสอน เพื่อจะได้สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามที่หลักสูตรกำหนด

ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยมีทักษะในการจัดการ จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงการเตรียมการสอน คือ (นิอร สุขสำราญ, 2546, หน้า 20)

1. ตัดสินใจเลือกเนื้อหา
2. กำหนดจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน
3. ตัดสินใจเลือกวิธีสอน และเทคนิคการสอน
4. ประเมินก่อน และหลังการเรียน

สรุปได้ว่า ผู้สอนต้องเป็นผู้รอบรู้ครอบคลุมกระบวนการเรียนการสอน ขั้นตอนในการสอน สามารถแนะนำผู้เรียนได้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน นำพานักเรียนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

สุนีย์ เกียรติมาพรศักดิ์ (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครูจะต้องคำนึงเสมอว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นการกำหนดจุดหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสามารถสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม (สกศ., 2545, หน้า 6)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ โดยการพาผู้เรียนไปเรียนนอกห้องเรียน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริงโรงเรียนมีแหล่งการเรียนรู้อยู่แล้ว เช่น น้ำตก สวนสิ่งแวดล้อม สวนกล้วย สวนผักกางมุ้ง สวนสมุนไพร ฯลฯ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ได้ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม เรียนแบบร่วมด้วยช่วยกัน เพื่อนช่วยเพื่อน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม (สกศ., 2545, หน้า 9-10)

วนิดา วงษ์นิล (2546, หน้า 41) กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วม และปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง ตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน

นิคม ชมภูหลง (2544, หน้า 288) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชมรมวิชาการ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถความต้องการของผู้เรียน และชุมชน

3. จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังอบรมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

4. จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม

5. การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

ชูชาติ หงษ์ขาว (2542, หน้า 52-53) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการทำงานร่วมกันของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอน และผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยการทำกิจกรรม หรือให้มีการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

2. หลักการสำคัญของการทำงาน คือ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม มีความสัมพันธ์ในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความใกล้ชิดกัน ฝึกความเข้าใจ และสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในสังคม

3. เน้นให้ผู้เรียนรู้จักการค้นพบ

4. เปิดโอกาส และให้เป็นแนวทางที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้

5. ในการสอนแต่ละครั้ง ควรทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ที่นอกเหนือไปจากถามตอบเท่านั้น

6. มีระบบแนะนำวิธีการประกอบกิจกรรมให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้เอง

7. ควรมีสื่อการเรียนการสอนหลายอย่างเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

8. กิจกรรมการวัดผล และประเมินผลบทเรียน อาจสอดแทรกระหว่างเนื้อหาแต่ละตอน หรือประเมินหลังจากเรียนก็ได้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) ได้เสนอหลักการที่ต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร

2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา

5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน

6. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ

7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม

8. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ท้าทายความคิด ความสามารถของผู้เรียน

9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีสอนที่หลากหลาย

10. จัดกิจกรรมให้มีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน และเป็นกันเอง

11. จัดกิจกรรมแล้วต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง

ธรรมชาติของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช่ว่าจะเน้นที่สาระการเรียนรู้เพียงด้านเดียว สิ่งที่ควรฝึกฝนควบคู่ไปด้วย คือ คุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองมีความสามารถในการดำรงชีวิต จึงใคร่เสนอแนะทักษะที่จำเป็นต้องฝึกฝน ดังนี้ (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2544, หน้า 7)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

1. การสังเกต สิ่งที่อยู่รอบตัว ทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติต้นแบบ สามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกต เป็นทักษะหนึ่งของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่นำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และพัฒนาเป็นองค์ความรู้

2. การบันทึก เป็นทักษะที่ควรฝึกฝนให้เป็นลักษณะนิสัย เนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับมีความหลากหลาย บางอย่างเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสังเคราะห์ได้ บางอย่างอาจลืม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และพสกนิกรชาวไทยในทักษะด้านนี้ ซึ่งพบได้ในภาพถ่ายจากสื่อมวลชนต่าง ๆ อยู่เสมอ

3. การพูด พูดในสิ่งที่เป็นสาระ พูดเพื่อการสร้างสรรค์ พูดเพื่อแสดงความคิดเห็น พูดเพื่อซักถาม การพูดจึงเป็นทักษะที่ใช้เป็นสื่อกลางกับบุคคลอื่นให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นทักษะหนึ่งของผู้เรียนที่ใช้แสวงหาความรู้ เป็นพฤติกรรมด้านหนึ่งของผู้เรียนที่ผู้สอนใช้ในการวัดผลการเรียนรู้

4. การฟัง โดยปกติแล้ววัฒนธรรมไทยมีผลต่อผู้เรียนให้เป็นผู้ฟังที่ดี แต่ทักษะทางด้านนี้ต้องการมากกว่าที่เป็นอยู่ทั่วไป กล่าวคือ ต้องฟังจับใจความ สรุปสาระสำคัญได้

5. การอ่าน เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทั่วไปทุกระดับ ให้ทราบจุดประสงค์ของการอ่าน อ่านแล้วสรุปสาระสำคัญได้ นำประโยชน์ไปใช้สังเคราะห์ความรู้ พัฒนาตนเองได้

6. การเขียน ต้องใช้พยัญชนะไทย หลักภาษาไทย สำนวนภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง เขียนได้คล่องแคล่ว สื่อความหมายให้บุคคลอื่นเข้าใจได้ และเป็นประโยชน์ต่อตนเองในการเรียนรู้

7. การคิด ควรฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้คิด คิดกว้าง คิดรอบคอบ คิดหลากหลาย คิดลึกซึ้ง คิดอย่างมีเหตุผล คิดสร้างสรรค์ ฯลฯ การคิดจึงเป็นทักษะที่ต้องมีข้อมูลพื้นฐาน มีสิ่งเร้า มีการกระตุ้นและจุดประสงค์

8. การสืบค้น เป็นทักษะที่ใช้ในการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น การสัมภาษณ์ การศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากร การค้นคว้าจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ในห้องสมุด การค้นคว้าจากสื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่

9. การวิเคราะห์ ฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักการแยกแยะ แจกแจง จำแนก สิ่งต่าง ๆ ให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล การเลือกข้อมูลไปใช้ ใช้ข้อมูลสำหรับการคิด การตัดสินใจ

10. การสังเคราะห์ ฝึกฝนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจที่ได้จากการเรียนรู้อย่างหลากหลายเข้าด้วยกัน ทั้งในกลุ่ม และข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการฝึกฝนเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนที่ต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอนาคต

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนต้องจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา และตัวผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมโดยทั่วถึงกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และฝึกทักษะอย่างแท้จริง

ด้านสื่อการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 4-5) ได้วางหลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับสื่อ และอุปกรณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยจะมีลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. เน้นสื่อ และอุปกรณ์ เพื่อการค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเองทั้งของผู้เรียน และผู้สอน
2. ผู้เรียน และผู้สอนสามารถจัดทำ หรือพัฒนาสื่อ และอุปกรณ์การเรียนรู้ขึ้นเอง รวมทั้งนำสื่อ หรืออุปกรณ์ที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ในการเรียนรู้
3. รูปแบบของสื่อ และอุปกรณ์การเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องตลอดเวลา

วีระเวทย์ แพทย์ประเสริฐ (2544, หน้า 47) กล่าวว่า สื่อการสอนเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนมีลักษณะพิเศษ ซึ่งสามารถทำให้เกิดประโยชน์ และประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างมีความหมาย กล่าวคือ สื่อการเรียนการสอนจะเป็นจุดรวมความสนใจ สามารถเพิ่มความเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และสามารถจดจำเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ก่อน

วนิดา วงษ์นิล (2546, หน้า 44-45) กล่าวว่า การจัดหา เลือกใช้ ทำ และพัฒนาสื่อการสอน และอุปกรณ์การสอนเป็นส่วนประกอบของหลักสูตรมีบทบาทสำคัญ คือ เป็นเครื่องมือของครูที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดประสงค์ของหลักสูตรได้รวดเร็ว และชัดเจนขึ้น สื่อและอุปกรณ์การสอนที่ใช้ในปัจจุบันมีมากมายหลายชนิด ครูสามารถเลือกมาใช้ในการสอนแต่ละครั้งได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร แต่การใช้สื่อ และอุปกรณ์การสอนจำเป็นจะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่า การใช้สื่อ และอุปกรณ์เหล่านั้นคุ้มค่า และเวลาท่าจะเสียไปหรือไม่ เพราะในสภาพของสังคมปัจจุบันเด็กนักเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมจนเกิดความรู้ และความคิดได้เอง โดยไม่ต้องสอนมากมายผิดกับเมื่อ 20- 30 ปีที่ผ่านมา เพราะในสมัยนั้นเทคโนโลยีต่าง ๆ ยังไม่เจริญ การจะนำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นของแปลกใหม่มาสอนต้องถ่ายทอดกันหลายระยะจนทำให้ข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนไป ผิดกับสมัยนี้ ดังนั้นการเอาสื่อ และอุปกรณ์บางอย่างมาใช้ในห้องเรียนอาจไม่ช่วยให้นักเรียนได้ประโยชน์อะไรขึ้นมาเลย เช่น การนำภาพสัตว์บางชนิดให้นักเรียนดูเป็นสิ่งที่ไม่สื่อความหมาย และความเข้าใจ เพราะนักเรียนเคยเห็นสัตว์เหล่านั้นด้วยตาของตัวเอง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

แล้วจากของจริง หรือจากโทรทัศน์ ซึ่งนักเรียนดูอยู่ทุกวัน ในการบริหารหลักสูตรนั้น การใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ความแตกต่างของการใช้วัสดุอุปกรณ์มีปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนจากห้องเรียนแต่ละห้องเรียน บางห้องเรียนไม่มีอะไรเลย นอกจากหนังสือที่ครูใช้อยู่เล่มเดียว บางห้องก็เต็มไปด้วยวัสดุอุปกรณ์มากมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการาจัดการบริหารหลักสูตร แต่อย่างไรก็ตามการใช้วัสดุอุปกรณ์ควรจะเน้นมาตรการ 3 ประการ คือ ประการแรกเพื่อเร่งเร้าความรู้สึก ประการที่สอง เป็นสื่อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ประการที่สามเป็นแหล่งที่จะหาวัสดุอุปกรณ์นั้น ๆ ได้ง่าย ส่วนคุณสมบัติของสื่อ และอุปกรณ์ช่วยสอนการเลือกสื่อ หรืออุปกรณ์ช่วยสอนควรพิจารณาคุณสมบัติที่จำเป็น 5 ประการดังนี้

1. ช่วยการรับรู้ชัดเจนขึ้น
2. ช่วยให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น
3. ช่วยให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ดีขึ้น
4. ช่วยเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้ (เสริมแรง)
5. ช่วยให้จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้นานขึ้น

จิตตชา นิลดำ (2542, หน้า 22-23) กล่าวว่า คุณสมบัติของสื่อการเรียนการสอน มีความสำคัญในการเลือกมาใช้ในการเรียนการสอน จึงควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ต้องได้ประโยชน์คุ้มค่ากับที่ได้ลงทุนจัดหา
2. ความประหยัด คือ ทำจากวัสดุราคาถูก และหาได้ง่ายตามท้องถิ่น
3. ต้องมีความประณีต เรียบร้อย สวยงาม น่าสนใจ ดูแล้วเข้าใจง่าย
4. ต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับหลายบทเรียน และตรงตามจุดมุ่งหมายของบทเรียนนั้น ๆ
5. ต้องให้ตรงกับเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน
6. ต้องมีขนาด และจำนวนพอเหมาะกับจำนวนของผู้เรียน
7. ต้องเหมาะสมกับวัย ความต้องการ และระดับชั้นของผู้เรียน
8. ต้องคงทนถาวร ใช้ได้หลาย ๆ ครั้ง เก็บไว้ใช้ได้นาน คุ้มค่าของเงิน เวลา และแรงงาน
9. ผู้สอน และผู้เรียนควรวางแผนร่วมกัน และช่วยกันทำ

สถิต ศิริธรรมจักร (2541, หน้า 39-40) ได้จัดหมวดหมู่ของสื่อในรูปแบบการนำไปใช้ประจำไว้ ดังนี้

1. สื่อประเภทเครื่องมือ เป็นสื่อที่ได้รับจากความเจริญก้าวหน้าทางวิศวกรรมไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องฉาย เครื่องเสียง วิทยุ และโทรทัศน์ รวมทั้งแผ่นป้ายต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

2. สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เป็นผลผลิตมาจากวิทยาศาสตร์ เป็นวัสดุที่มีการผุพังสิ้นเปลืองได้ง่าย เช่น แผนที่ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา รูปภาพ หุ่นจำลองของจริง

สื่อ หรืออุปกรณ์การเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูควรร่วมกันกับผู้เรียนจัดทำสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้ประกอบการสอน และช่วยกันดูแลรักษา ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น กลุ่มแม่บ้านในโรงเรียนการบินมาแนะนำเรื่อง การทำตุ๊กตาจากแผ่นยางพารา การทำปลานิลแดดเดียว เป็นต้น และการบูรณาการกับกลุ่มวิชาอื่น ๆ โดยการจัดทำแผนการสอนที่มีการบูรณาการวิธีการสอน และการวัดผล ประเมินผล (สกศ., 2545, หน้า 10)

สื่อการเรียนการสอนภาษาที่ดีมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีคุณสมบัติเฉพาะที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้อย่างน่าสนใจ สื่อเหล่านี้จะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว นอกเหนือจากหนังสือเรียน แบบฝึกหัด คู่มือครู และแถบบันทึกเสียงประกอบบทเรียนแล้ว สื่อภาษาอังกฤษที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน (Authentic Materials) เช่น หนังสือพิมพ์ แบบฟอร์มต่าง ๆ จดหมาย แผ่นภาพ ป้ายโฆษณา และอื่น ๆ นอกจากนี้สื่อของจริงที่พบเห็นรอบ ๆ ตัว ทั้งใน และนอกห้องเรียนก็สามารถนำมาใช้สอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ หากโรงเรียนมีความพร้อมก็อาจพิจารณาใช้สื่อที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษา วิดีทัศน์ ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตัวเอง (Self Access Learning Center) สื่อทางไกล และอื่น ๆ เป็นเครื่องช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาได้รวดเร็วขึ้น อุปกรณ์ และสื่อดังกล่าวผู้สอนสามารถเลือกใช้ หรือสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนการสอน สภาพห้องเรียน ระดับ และพื้นฐานทางภาษาของผู้เรียนโดยจะต้องแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสื่อ และพิจารณาเลือกใช้สื่อจนสามารถนำสื่อแต่ละชนิดมาประกอบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท ครูควรเลือกใช้สื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจบทเรียน และมีประสบการณ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ด้านการวัดผล และประเมินผล

Cohen (1992, p. 78) อธิบายว่า การวัดผลเป็นการกำหนดตัวเลข หรือสัญลักษณ์ให้แก่คุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัดภายใต้กฎเกณฑ์ที่แน่นอน

Popham (1993, p. 9) กล่าวถึงเรื่องการวัดผลว่า เมื่อก่อนนักการศึกษาหลายคนได้ใช้คำว่าการวัดผล กับการประเมินผลสับสนกัน ที่จริงแล้วการวัดผลทางการศึกษาเป็นการกระทำในการกำหนดปริมาณให้เข้ากับคุณลักษณะของบุคคลที่ต้องการวัด ดังนั้นการวัดผลจึงเป็นพื้นฐานของการตีราคา ส่วนการประเมินผลการศึกษา คือ คุณภาพจากการตีราคาสิ่งที่ต้องการวัดนั่นเอง.....ฯลฯ

Gay (1985, p. 8) กล่าวว่า การวัดผลเป็นขบวนการให้ปริมาณของสิ่งที่จะวัดอาจเป็นคน หรือสิ่งของก็ได้ เช่น คุณลักษณะทางจิตวิทยา บุคลิกภาพ หรือสิ่งของที่ต้องการปริมาณ

อำนวย เลิศชยันตี (2542, หน้า 7) กล่าวว่า การวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการที่ได้มาตรฐานที่ต้องมีเครื่องมือของการวัดเป็นสิ่งที่จะกำหนดคุณลักษณะของสิ่งที่จะวัด (Object) ผลที่ได้ออกมาจะเป็นปริมาณ (Quantity) ซึ่งก็คือ จำนวนเลข (Number) เช่น การชั่งของด้วยตาชั่ง การวัดความร้อนหนาวด้วยเทอร์โมมิเตอร์ การวัดความกว้างยาวสูงด้วยไม้เมตร การวัดความเร็วในการวิ่งของนักกรีฑา ฯลฯ นอกจากการวัดทางกายภาพดังกล่าวมานี้ก็ยังพบว่า มีการวัดทางด้านคุณลักษณะทางจิตวิทยา (Trait) เช่น การสร้างแบบทดสอบของครูอาจารย์ทั้งหลาย แบบทดสอบจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือวัดผลทางด้านความรู้ ความคิด หรืออาจกล่าวได้ว่า แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเครื่องมือวัดความถนัดทางด้านการเรียนนั่นเอง การวัดทางด้านกายภาพนั้นเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การวัดทางด้านวิทยาศาสตร์ ส่วนมากจะเน้นที่เป็นรูปธรรม สิ่งที่จะวัดมีค่าแน่นอน มีค่าความเที่ยงตรงสูงมาก การวัดทางด้านคุณลักษณะทางจิตวิทยาเป็นการวัดเกี่ยวกับนามธรรม ซึ่งผลจากการวัดมักพิสูจน์ได้ว่า มีค่าความเที่ยงตรงที่ต่ำกว่าการวัดทางด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก เครื่องมือที่ใช้ในการวัดนั้นผู้สร้างมักสร้างได้ยาก เพราะความซับซ้อนของสิ่งที่วัดนั้นเป็นนามธรรม การให้คำนิยามเชิงปฏิบัติการของสิ่งที่จะวัดมักไม่ค่อยชัดเจน อันเป็นสาเหตุทำให้การสร้างเครื่องมือวัดผลทำได้ค่อนข้างยากลำบาก ในที่สุดก็ทำให้ผลจากการวัดนั้นมักมีค่าความเที่ยงตรงที่ต่ำกว่าการวัดทางด้านกายภาพ

Gronlund (1976, pp. 5-6) อธิบายว่า การวัดผลอยู่ในขบวนการประเมินผล หมายถึงว่า การประเมินผลถ้าเขียนเป็นสมการย่อมได้เท่ากับ การวัดผลซึ่งเป็นการให้รายละเอียดเป็นปริมาณรวมกับคุณค่าของการตัดสินใจ ดังนั้น การประเมินผล = การวัดผล + การตัดสินใจ การประเมินผลในเรื่องของการศึกษา มักมีความสับสนบางประการเกี่ยวกับความหมายของคำ ๆ นี้ บางทีบางเหตุการณ์ก็ใช้สลับกับคำว่า การวัดผล (Measurement) ยกตัวอย่างเช่น ครูต้องการทดสอบนักเรียนนักศึกษา ก็จะพูดว่า ครูจะวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นักศึกษา หรือบางครั้งก็จะกล่าวว่า ครูจะประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นักศึกษา คือครูบางคนยังไม่สามารถที่จะให้ความหมายที่แตกต่างกันระหว่างคำสองคำนี้ได้ ความจริงแล้วคำสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะการประเมินผลเป็นขบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูลมาจากวิธีการวัดหลาย ๆ ประเภทมาตัดสินใจโดยมีเกณฑ์เชิงคุณภาพ หรืออาจมาจากการรายงานพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษา หรืออาจใช้คะแนนจากการสอบก็ได้ แต่การวัดผลจะมุ่งเน้นผลของการวัดออกมาเป็นคะแนน ในเรื่องการเรียนการสอน การประเมินผล จึงหมายถึง ขบวนการที่ได้มาตรฐานเพื่อการตัดสินใจว่า นักเรียนนักศึกษาได้ผ่านจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมได้หรือไม่ การให้ความหมายเช่นนี้จะเห็นได้ว่า

การประเมินผลนั้นแตกต่างจากการวัดผล ทั้งนี้เพราะ การประเมินผลเป็นขบวนการที่ได้มาตรฐานอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเป็นการตัดสินใจว่า นักเรียน นักศึกษาได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้นั้น การประเมินผล กับการวัดผลจึงสามารถเขียนเป็นความสัมพันธ์ได้ดังนี้คือ การประเมินผล = ปริมาณ (ที่ได้จากการวัดคุณลักษณะของนักเรียน นักศึกษา) + การตัดสินคุณค่า และ การประเมินผล = คุณภาพ (ที่ไม่ใช่การวัดคุณลักษณะของนักเรียน นักศึกษา) + การตัดสินคุณค่า จากความสัมพันธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การประเมินผลจึงขึ้นอยู่กับการวัดผล (Measurement) หรือข้อมูลที่ไม่ใช่การวัดผล (Non-measurement Data) ก็ได้

Gay (1985, p. 6) ได้ให้ความหมายของคำว่า การประเมินผลเป็นสองนัย คือ

1. การประเมินผลเป็นขบวนการที่เป็นระบบของการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อที่จะตัดสินใจในการที่จะสรุปผลเรื่องของจุดมุ่งหมายว่า มีปริมาณมากน้อยเท่าไร และได้มีนักเรียน นักศึกษาได้เรียนรู้แบบสัมฤทธิผลหรือไม่

2. การประเมินผลเป็นขบวนการที่เป็นระบบของการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการตัดสินใจครั้งสุดท้าย

Stufflebeam and Shinkfield (1990, p. 3) อธิบายว่า การประเมินผลมีความหมายที่เป็นมาตรฐานสากลว่า การประเมินผลเป็นระบบการตัดสินใจ เพื่อให้คุณค่า หรือคุณธรรมของสิ่งที่ได้รับการประเมินผล

คณะกรรมการการกำหนดมาตรฐานเพื่อการประเมินผลการศึกษา ซึ่งมีแซนเดอร์ส (Sanders, 1994, p. 3) เป็นประธาน ประกอบด้วยสมาชิกที่มีชื่อเสียงจากนักการประเมินผลการศึกษา 17 คณะ ได้กำหนดความหมายของคำว่า การประเมินผล (Evaluation) ให้เป็นมาตรฐานสากลว่า การประเมินผล คือ การค้นคว้าวิจัยที่เป็นระบบเพื่อการกำหนดคุณค่า หรือคุณธรรมของสิ่งที่ต้องการประเมินผล และเพื่อให้เกิดความกระชับ และชัดเจนมากยิ่งขึ้น และยังได้กำหนดคำว่า โปรแกรม (Program) ซึ่งเป็นคำที่ใช้อยู่โดยทั่วไปหมายถึง สิ่งที่ต้องการประเมินผล และสิ่งที่ได้รับการประเมินผลนี้ต้องมีเกณฑ์มาตรฐานมาควบคุม ซึ่งสิ่งที่ได้รับการประเมินผลนี้มีความหมายรวมถึงแผนการศึกษาอบรม อันรวมถึงโครงการ และวัสดุต่าง ๆ ด้วย ส่วนคำว่า การประเมินผลแบบเมตา (Metaevaluation) คือการประเมินผลอย่างหนึ่ง เพื่อใช้ในการประเมินผลโครงการของการประเมินผล

อำนวย เลิศชยันตี (2542, หน้า 10-11) กล่าวว่า โดยปกติแล้วธรรมชาติของการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาย่อมมีความแตกต่างจากระดับมัธยมศึกษา และการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาก็ย่อมมีความแตกต่างจากระดับอุดมศึกษา ดังนั้นการประเมินผลใน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

วิธีการเรียนการสอนนั้น ผู้ประเมินผลควรต้องคำนึงถึงในเรื่องปรัชญาของการจัดการศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ ด้วย ซึ่งขอเสนอหลักการประเมินผลการเรียนการสอน 2 ข้อ ดังนี้

1. ครูอาจารย์ควรใช้วิธีการจัดการเรียนการสอน หลาย ๆ แบบ หลาย ๆ อย่าง ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแต่ละบทแต่ละวิชา เพื่อให้เกิดผลของการจัดการศึกษาได้สูงที่สุด

2. ครูอาจารย์ควรต้องใช้วิธีการประเมินผลในรายวิชาทั้งแบบการประเมินผลโดยส่วนรวม (Summative Evaluation) และการประเมินผลแบบส่วนย่อย (Formative Evaluation) และควรมีการประเมินผลตนเอง (Self Evaluation) เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้จัดกระทำไปแล้วให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (Maximization of Experimental Variance) และในขณะเดียวกันก็เป็นไปเพื่อลดข้อผิดพลาดในส่วนที่ไม่พึงปรารถนาให้น้อยที่สุด (Minimization of Error Variance)

ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่ในการประเมินผลในส่วนนี้ก็คงยังมีความจำเป็นในการเลือกรูปแบบ (Model) สำหรับการประเมินผล เพื่อการแก้ไขข้อบกพร่องในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และในขณะเดียวกันก็เป็นไปเพื่อความก้าวหน้าของโครงการจัดการศึกษาด้วย โดยปกติแล้วในแต่ละรายวิชาบางบทบางตอนของเนื้อหาวิชา ที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเป็นแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced) และบางครั้งก็จำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำเพื่อการประเมินผลแบบให้ผ่าน-ตกจากการเรียนเพื่อรอบรู้ (Mastery Learning) ของบลูม (Bloom & Others, 1971, p. 43) อย่างไรก็ตามเกณฑ์ที่ใช้กำหนดทักษะพื้นฐานเพื่อการประเมินผลได้-ตกยังไม่มีความชัดเจน เพราะเป็นปัญหาของหลักการเรียนรู้ที่จำเป็นต้องใช้แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์มาใช้เป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเรื่องนี้ครูอาจารย์ต้องอาศัยความพยายามเป็นอย่างมากในการสร้างเครื่องมือวัดผลประเภทนี้ให้มีความเที่ยงตรงสูงมากยิ่งขึ้นเท่าที่จะเป็นไปได้

Gregory (1996, p. 39) ได้อธิบายว่า แบบทดสอบประเภทต่าง ๆ สามารถนำไปใช้พัฒนาสังคมตามจุดมุ่งหมายของการประเมินผลการศึกษาแบบต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. การประเมินผลเพื่อการจำแนกประเภท
2. การประเมินผลเพื่อการวินิจฉัย
3. การประเมินผลความรู้ในตนเอง
4. การประเมินผลโปรแกรม
5. การประเมินผลงานวิจัย

Metfessel and Michael (1967, pp. 931-943) ได้คิดสร้างกระบวนการประเมินผล 8 ขั้นตอน โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อช่วยเหลือการประเมินผลในระบบโรงเรียน ครูอาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา คณะที่ปรึกษา งานที่สำคัญที่สามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปใช้ได้ คือ การประเมินผล

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

การจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการประเมินผลมีรายละเอียดดังนี้ (Stufflebeam & Shinkfield, 1990, p. 77)

1. การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคลากรประเภทต่าง ๆในโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อการสร้างทีมทำงาน และผู้ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนในโครงการประเมินผล

2. การสร้างจุดมุ่งหมายทั่วไปที่เป็นจุดร่วมระหว่างโครงการประเมินผลกับสังคม และนำไปสู่การอธิบายเรื่องการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ จากจุดมุ่งหมายเฉพาะจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ต้องการ ซึ่งมีวิธีการดังนี้

2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไปที่เป็นจุดร่วมกันระหว่างโครงการ และสังคม โดยที่ต้องมีปรัชญา และทฤษฎีสังคมเป็นการรองรับความสำคัญของจุดมุ่งหมายทั่วไปนี้ และจะเป็นการรับประกันคุณภาพของโครงการประเมินผลด้วย

2.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะในรูปแบบที่สามารถวัดพฤติกรรม ที่ปรากฏออกมาได้

2.3 การสร้างเกณฑ์เพื่อประกอบการตัดสินใจผลลัพธ์ที่ได้มาจากการวัด เกณฑ์ที่ได้นี้เป็นของสังคมที่พึงประสงค์ จะเน้นถึงความพร้อมทางด้านการเรียน การประเมินผลย้อนกลับ ข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ

3. การสร้างการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้อยู่ในรูปของการปฏิบัติได้ออกมาเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกต และวัดได้ การเปลี่ยนแปลงนี้จะให้ความชัดเจน และทำให้เกิดขบวนการเรียนรู้ในสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ของกิจกรรมของโรงเรียน

4. การเลือก และสร้างเครื่องมือวัดผลประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้วัดผลตามรายละเอียดของจุดมุ่งหมายในโครงการ

5. การจัดการประเมินผลโครงการเป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้ทราบถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น ตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของโครงการประเมินผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติวิจัย บางทีอาจต้องใช้ทั้งสถิติพาราเมตริก และสถิตินอนพาราเมตริก

7. การแปลผล และการตีความหมายของผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการประเมินผล การตีความหมายของผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลต้องมีหลักเกณฑ์ และคุณค่าที่ได้มาตรฐาน

8. การให้ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์จากผลที่ได้ของการประเมินผล เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไข และพัฒนาโครงการ การให้ข้อเสนอแนะแบบย้อนกลับ (Feedback

Process) จะทำให้การตรวจสอบแบบสองทิศทางเกิดขึ้นในขบวนการเป็นการตรวจสอบความเชื่อมั่นอย่างหนึ่งจากการประเมินผล

ขั้นตอนทั้ง 8 ของกระบวนการประเมินผลจะให้เป็นประโยชน์แก่บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ที่ต่างฝ่ายก็ทำหน้าที่ในการประเมินผลประจำตามรายละเอียดของขั้นตอนการประเมินผลโครงการ การประเมินผลจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในทุกขั้นตอน จะทำให้ได้ประโยชน์ในการจัดวางตัวบุคลากรให้เหมาะสมกับงานการประเมินผลแต่ละอย่าง เช่น การจัดวางตัวบุคลากรทางด้านธุรการ ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายต่าง ๆ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย ในระหว่างการดำเนินงานนั้น การจัดการประเมินผลบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อการบริหารโครงการนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก และต้องทำไปพร้อม ๆ กันกับกระบวนการประเมินผลของโครงการด้วย สิ่งที่สำคัญที่อาจเกิดขึ้น และต้องระมัดระวังมาจากข้อผิดพลาดของการวัดผลได้แก่ จุดประสงค์ที่สำคัญ และคาดไม่ถึงมิได้เขียนไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ สิ่งที่เป็นตัวแปรภายนอกอาจส่งผลกระทบทำให้เกิด ความเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แรงจูงใจทางสังคม และทางจิตวิทยา และข้อผิดพลาดที่อาจเกิดมาจากกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ตัวเลขที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง และข้อผิดพลาดที่อาจเกิดมาจากแบบแผนการวิจัย อันเป็นการนำไปสู่การใช้สถิติวิจัยที่ไม่เหมาะสมด้วย

Stufflebeam and Shinkfield (1990, p. 79) ได้กล่าวถึง เกณฑ์เพื่อการประเมินผลจากการวัด 5 มิติ ซึ่งมีประโยชน์ เพื่อใช้เป็นหลักการเทียบเคียงกับผลจากการวัดแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินผลของโรงเรียน และประเมินผลในห้องเรียน มีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. เกณฑ์ที่จะใช้เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสมอง และคุณธรรมต่าง ๆ ซึ่งผลจากการวัดได้มาจากเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน เช่น แบบทดสอบมาตรฐาน แบบสำรวจมาตรฐาน แบบจัดอันดับคุณภาพที่ได้มาตรฐาน แบบวัดการกระทำภาคปฏิบัติที่ได้มาตรฐาน ฯลฯ

2. เกณฑ์ที่จะใช้เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสมอง และคุณธรรมต่าง ๆ ซึ่งผลจากการวัดได้มาจากเครื่องมือวัดที่ครูสอนเป็นคนสร้างขึ้นอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบวัดความรู้สึกนึกคิดในตนเอง แบบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ครูสร้างขึ้น และแบบจัดอันดับคุณภาพที่ครูสร้างขึ้นเอง ฯลฯ

3. เกณฑ์ที่จะใช้เปรียบเทียบพฤติกรรมทางด้านต่าง ๆของนักเรียน พฤติกรรมทางด้านนี้ไม่สามารถจะวัดได้ด้วยแบบทดสอบ ไม่สามารถจะวัดได้ด้วยแบบสำรวจ และไม่สามารถจะวัดได้ด้วยแบบวัดการสังเกต แต่พฤติกรรมทางด้านนี้ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของโครงการประเมินผล เช่น แบบสำรวจพฤติกรรมย่อยที่เป็นปัญหา การส่งงานการเรียนคิดเป็นจำนวนครั้ง รายละเอียดของจำนวนหนังสือที่ได้ยืมไปอ่านค้นคว้าในห้องสมุด การสำรวจทาง

ด้านวินัยทางการเรียน การร่วมขบวนการกลุ่มย่อย การเข้าพบครูแนะแนว เพื่อรับคำแนะนำในวิชา ทักษะที่เป็นความสามารถใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ฯลฯ

4. เกณฑ์ที่จะใช้เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสมอง และคุณธรรมทางด้านต่าง ๆ ที่ได้มาจากครูอาจารย์ที่สอน ที่ได้มาจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการประเมินผล เช่น การเข้าฟังการบรรยายในโครงการฝึกอบรม หรือการเข้าพบอาจารย์ที่สอน การเป็นสมาชิกในองค์การวิชาชีพใด ๆ ในชุมชน ขบวนการเก็บข้อมูล และการรายงานข้อมูลจากนักบริหารการศึกษา การรายงานข้อมูลจากครูอาจารย์ที่ปรึกษา และการรายงานข้อมูลจากครูสอน

5. เกณฑ์ที่จะใช้เปรียบเทียบพฤติกรรมในชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับโครงการประเมินผล เช่น การเข้าฟังการบรรยายในเมื่อมีเหตุการณ์แบบพิเศษเกิดขึ้น การประชุมกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การประชุมกลุ่มครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารการศึกษาร่วมกัน การรับข้อมูลจากการเขียนตอบจากผู้ปกครอง การรับข้อมูลจากการใช้โทรศัพท์จากผู้ปกครอง การรับข้อมูลจากชุมชน และการรับข้อมูลจากสื่อสารมวลชน ฯลฯ

เกณฑ์ที่กล่าวมาทั้ง 5 มิตินี้ต่างก็เกี่ยวข้องในโครงการประเมินผลทั้งสิ้น เกณฑ์ดังกล่าวนี้ถ้ามีการวัดผลที่ได้ และนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์อย่างเป็นปรนัย จะได้ตัวเลขที่ชี้ให้เห็นถึงระดับแห่งความสำเร็จผลที่ได้จากการบริหารโครงการในแต่ละประเภท

หลักการของการประเมินผลการศึกษามีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ (อำนวย เลิศชยันตี, 2542, หน้า 47)

1. เราจะประเมินอะไร
2. เครื่องมือวัดผลนั้นได้เตรียมไว้พร้อมแล้วหรือไม่
3. ผู้ประเมินผลต้องมีความรอบคอบ และระมัดระวังในเรื่องขีดจำกัดของเครื่องมือวัดผล
4. ต้องมีความระมัดระวังในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
5. ควรใช้การประเมินผลเป็นระบบ เพื่อการตรวจสอบข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

พรนภา อนันตสุรกาจ (2540) กล่าวว่า ผลที่ได้จากการประเมิน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1. ทำให้ทราบความก้าวหน้าของผู้เรียน
2. ใช้ในการจัดสอนซ่อมเสริม
3. ใช้ตัดสินผลการเรียน
4. เพื่อรายงานให้ผู้ปกครองทราบ
5. ใช้แนะแนวนักเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับทักษะของแต่ละคน
6. เพื่อวางแผนจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

สรุปได้ว่า การวัดผล และประเมินผล เป็นข้อมูลที่มีเกณฑ์มาตรฐานเพื่อนำไปพัฒนางานจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สามารถนำผลที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

แนวคิดเกี่ยวกับระบบสองภาษา

ในโลกยุคปัจจุบันนี้ การติดต่อสื่อสารของประชาชนทั่วโลกมีลักษณะไร้พรมแดน และภาษาอังกฤษก็นับเป็นภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ นับวันก็จะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น ในปัจจุบันนี้นักเรียนไทยมีความสนใจภาษาอังกฤษมากขึ้น และจากการสำรวจความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียน พบว่า มีความต้องการสูง จึงคาดการณ์ได้ว่า หลักสูตรสองภาษาตามโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศจะพัฒนาทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อสนองความต้องการของประเทศที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge Based Economy) เพื่อที่จะสามารถแข่งขัน และยืนหยัดในตลาดโลกที่มีการแข่งขันกันสูงได้ต่อไป

อนึ่ง การพัฒนาหลักสูตรสองภาษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้นับว่าสอดคล้องกับแนวโน้มของการอุดมศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน ที่มีการจัดหลักสูตรนานาชาติ (International Programmes) ตามสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐบาล และเอกชนเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งใน ค.ศ. 2002 นั้น มีหลักสูตรนานาชาติทั่วประเทศถึง 465 หลักสูตร โดยจำแนกออกเป็น หลักสูตรระดับปริญญาตรี 153 หลักสูตร หลักสูตรระดับปริญญาโท 203 หลักสูตร และหลักสูตรระดับปริญญาเอก 109 หลักสูตร ซึ่งนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรเหล่านี้ มีทั้งชาวไทยและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก (Education in Thailand, 2002-2003, p. 113)

นโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (ศธ., 2544) ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดจัดเป็นภาษาไทยสามารถจัดเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างมีคุณภาพ มีความเท่าเทียม และเป็นธรรม กระทรวงจึงได้กำหนดนโยบาย ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาจัดเป็นบางวิชาเท่านั้น

2. ในกรณีที่สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษมีการเก็บค่าใช้จ่ายเพิ่มจากผู้ปกครอง สถานศึกษาต้องจัดเงินส่วนหนึ่งเป็นกองทุนสำหรับนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ความสามารถให้ได้เรียนตามต้องการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

3. การบริหารจัดการการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษต้องเอื้อประโยชน์ไปยังระบบการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยในเรื่องการใช้สื่อ อุปกรณ์ การใช้ห้องปฏิบัติการภาษาอังกฤษ ห้องปฏิบัติการวิชาอื่น ๆ และบุคลากรในสถานศึกษา

4. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ต้องคงไว้ซึ่งความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ภาษาไทย ศิลปะไทย ขนมธรรมเนียม ประเพณีไทย และวัฒนธรรมไทย

5. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษต้องมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ เป็นระยะ ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

6. การเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการให้หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด และตรวจสอบค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

7. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการ และเป็นไปตามข้อกำหนดในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้มีดังนี้

การบริหารจัดการ

1. สถานศึกษาที่มีความพร้อม สามารถจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาเป็นต้นไป สถานศึกษาใดประสงค์จะจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษจะต้องเสนอโครงการให้หน่วยงานต้นสังกัดพิจารณาตามลำดับขั้น ทั้งนี้ ต้องได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการก่อนการเปิดสอน หน่วยงานต้นสังกัดต้องกำหนด หัวข้อเรื่อง และวิธีการในการเขียนโครงการ

2. การขออนุมัติโครงการ

2.1 สถานศึกษาเสนอโครงการต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

2.2 หน่วยงานต้นสังกัดแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาโครงการ

2.3 คณะกรรมการตรวจสอบความพร้อมที่สถานศึกษา

2.4 คณะกรรมการประเมินผลการตรวจสอบ และแจ้งผลการประเมินต่อหน่วยงานต้นสังกัด

2.5 หน่วยงานต้นสังกัดให้ความเห็นชอบ

2.6 หน่วยงานต้นสังกัดเสนอขออนุมัติต่อกระทรวงศึกษาธิการ

3. สถานศึกษาที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการแล้ว ให้ดำเนินการภายใน 2 ปี ถ้าไม่ดำเนินการภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าโครงการนั้นสิ้นสุด

4. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษแล้ว มีความประสงค์จะหยุดดำเนินการ ต้องแจ้งต่อหน่วยงานต้นสังกัด และผู้ปกครองนักเรียนล่วงหน้าอย่างน้อย 2 ปี ทั้งนี้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ต้องคำนึงถึงการจบตัวประโยคของนักเรียนชั้นสุดท้ายที่รับเข้าเรียนด้วย

5. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่จัดเป็นภาษาไทย และกลุ่มที่จัดเป็นภาษาอังกฤษ ต้องกำหนดให้มีกิจกรรมการพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษสำหรับกลุ่มที่จัดเป็นภาษาไทยไว้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสอนวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ในการสื่อสารเหมือนเจ้าของภาษา

6. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษต้องจัดให้มีคณะกรรมการของสถานศึกษา ดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนทั้งคุณลักษณะ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วจัดทำเป็นรายงานประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัด และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต่อเนื่อง

7. เวลา และวิชาที่เปิดสอน

7.1 ระดับก่อนประถมศึกษา จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษไม่เกินร้อยละ 50 ของเวลาที่จัดกิจกรรม

7.2 ระดับประถมศึกษา จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และพลศึกษา โดยคำนึงถึงความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาวิชาของศาสตร์นั้น ควบคู่กับภาษาอังกฤษ

7.3 ระดับมัธยมศึกษา จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ทุกวิชา ยกเว้นวิชาภาษาไทย และวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย กฎหมายไทย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย

8. ครูผู้สอน

8.1 ระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษา ครูผู้สอนที่เป็นชาวต่างชาติต้องสามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้ถูกต้องตามสำเนียงของเจ้าของภาษา และใช้ภาษาไทยในการสื่อสารง่าย ๆ ได้ หรือจัดให้มีครูไทยที่สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารเข้าไปมีส่วนร่วมตลอดเวลา

8.2 จัดให้ครูผู้สอนทำสัญญาปฏิบัติงาน ให้ครบ 1 ปีการศึกษาเป็นอย่างน้อย และมีบทลงโทษที่เข้มงวดหากละเมิดสัญญา

8.3 ครูผู้สอนทุกคนต้องจบปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย และต้องมีหลักฐานการศึกษาในสาขาวิชาที่จะสอนหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

8.4 ครูผู้สอนที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ในการสื่อสารได้เหมือนเจ้าของภาษา และได้คะแนนสอบ TOEFL ไม่น้อยกว่า 550 หรือ IELTS ไม่น้อยกว่า 5.5

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

8.5 ครูผู้สอนทุกคนต้องมีความรู้ ความเข้าใจเด็ก และวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยมีหลักฐานการศึกษาด้านการสอนไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต

8.6 ครูผู้สอนชาวต่างประเทศต้องได้รับการอบรมด้านหลักสูตรของประเทศไทย ภาษา และวัฒนธรรมไทย อย่างน้อย 15 ชั่วโมง

8.7 สถานศึกษาต้องจัดให้ครูผู้สอนทุกคน ทั้งที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

8.8 ครูผู้สอนทุกคนต้องมีโอกาสได้รับการพัฒนา โดยได้รับการฝึกอบรมศึกษาดูงานในประเทศ หรือต่างประเทศ อย่างน้อย 3 ปีต่อครั้ง

9. การรับนักเรียน

9.1 รับนักเรียนทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

9.2 สถานศึกษาสามารถกำหนดเงื่อนไขความสามารถของผู้เรียนได้ตามความเห็นชอบของหน่วยงานต้นสังกัด

9.3 ให้สถานศึกษาคัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถผ่านเกณฑ์ ได้เข้าเรียนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเพิ่มอย่างน้อยร้อยละ 3 ของจำนวนนักเรียนในโครงการ

9.4 การจัดจำนวนนักเรียนแต่ละห้องเรียนควรเป็น ดังนี้

9.4.1 ระดับก่อนประถมศึกษา ไม่เกินห้องละ 25 คน

9.4.2 ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น-ปลาย ไม่เกินห้องละ 30 คน

9.4.3 ระดับวิชาชีพ (ปวช.) ไม่เกินห้องละ 30 คน

9.4.4 ระดับวิชาชีพ (ปวส.) ไม่เกินห้องละ 30 คน

10. การเก็บค่าเล่าเรียน และการตั้งกองทุน

10.1 การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าธรรมเนียมอื่น ในสถานศึกษาเอกชน และค่าใช้จ่ายในส่วนที่เพิ่มจากการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยในสถานศึกษาของรัฐ ให้หน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดในอัตราที่เหมาะสม

10.2 สถานศึกษา และกรรมการสถานศึกษาต้องจัดตั้งกองทุน เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนที่ไม่ได้อยู่ในโครงการ และมีความสามารถผ่านเกณฑ์ให้เข้าเรียนในโครงการอย่างน้อยร้อยละ 3 ของจำนวนนักเรียนแต่ละปี และเพื่อใช้ดอกผลจากกองทุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างนักเรียนในโครงการกับนักเรียนที่เรียนเป็นภาษาไทย

11. การจัดการทรัพยากร และกิจกรรมของสถานศึกษา

11.1 สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษต้องบริหาร

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จัดการบุคลากร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการ และสถานที่ต่าง ๆ ให้ครู และนักเรียนทุกคนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน และอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะสถานศึกษาของรัฐซึ่งใช้งบประมาณของต้องดูแลให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

11.2 สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสองกลุ่ม ต้องจัดให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมของโรงเรียน/ชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นไทย ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การจัดการเรียนการสอน

1. สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. การจัดการเรียนการสอน ควรจัดในบริบทของความเป็นไทยผสมผสานความเป็นสากล โดยมุ่งเน้นความรักท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย

3. สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนทุกวิชา โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม สร้างความมั่นใจ และส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าใช้ภาษาในการสื่อสาร

4. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในระดับก่อนประถมศึกษา ต้องคำนึงถึงความสามารถพื้นฐานในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียน ความพร้อม ความสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ควรจัดกิจกรรมง่าย ๆ ที่ทำให้นักเรียนมีความสุขสนุกสนาน สร้างความกระตือรือร้นและประสบความสำเร็จ เช่น การร้องเพลง การฟังนิทานประกอบภาพ การเล่นบทบาทสมมุติ การเล่นเกมการศึกษา เป็นต้น

การกำกับ ติดตาม และประเมินโครงการ

1. กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษาต้องจัดให้มีการกำกับติดตาม และประเมินผลโครงการการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งในด้านความพร้อมในด้านการเตรียมการของสถานศึกษา การบริหารจัดการ การดำเนินงานของสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียน

2. กระทรวงศึกษาธิการต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้ดีย่องขึ้น ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การลดค่าใช้จ่าย คุณภาพของครูผู้สอน และวิธีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

3. กระทรวงศึกษาธิการต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง

การเรียนภาษาที่สองในโลกยุคปัจจุบันนี้นับว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่พบเห็นได้ทั่วไป เมื่อมนุษย์ในยุคนี้มีการเดินทางไปยังต่างแดน มีการอพยพย้ายถิ่น และมีการติดต่อสื่อสารกับคนต่างชาติต่างภาษามากขึ้น การเรียนภาษาที่สองหรือการเรียนภาษาต่างประเทศจึงเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งการเรียนดังกล่าวนอกจากจะมีประโยชน์ในการที่จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจคนต่างชาติต่างวัฒนธรรม มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศแล้ว ยังทำให้มีโอกาสได้ทำงานมีรายได้สูงอีกด้วย นอกจากนั้นการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศยังเป็นการช่วยพัฒนาสมอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนนั้นมีศักยภาพในการเรียนรู้สูงขึ้นอีกด้วย (Cloud & others, 2000, pp. 3-4)

ด้วยเหตุที่มีการเรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศมากนี้เอง จึงมีการวิจัย และการสร้างทฤษฎีที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลายทฤษฎี ในที่นี้ ผู้วิจัยจะขอหยิบยกทฤษฎีที่เป็นที่รู้จักกันโดยแพร่หลายมากกล่าวไว้โดยสังเขป 4 ทฤษฎี คือ

ก. ทฤษฎีการเรียนภาษาแบบพฤติกรรมนิยมของ สกินเนอร์ (Skinner)

ข. ทฤษฎีการรับภาษาที่มีมาแต่กำเนิดของ ชอมสกี (Chomsky)

ค. ทฤษฎีการเรียนภาษาต่างประเทศของ เครเซน (Krashen)

ง. ทฤษฎีการเรียนการสอนภาษาที่สองภาษาของ เอลลิส (Ellis)

ก. ทฤษฎีการเรียนภาษาแบบพฤติกรรมนิยมของ สกินเนอร์ (Skinner)

ทฤษฎีนี้เป็นแนวความคิดของ บี.เอ็ฟ.สกินเนอร์ (B.F. Skinner) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาแนวพฤติกรรมนิยม (Behaviorist Psychology) ตอบสนองต่อสิ่งที่มุ่งศึกษาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยการที่ร่างกายเร้า จิตวิทยาแนวนี้จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สำนึกจิตวิทยาเอส อาร์ (Stimulus-response) ที่เห็นว่าการเรียนรู้ หรือพฤติกรรมที่กระทำบ่อย ๆ จนกลายเป็นนิสัยนั้นเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน (Hilgard, 1962)

นักจิตวิทยาสำนักดังกล่าวได้สรุปเป็นทฤษฎีหลังจากที่ได้ทำการทดลองการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของอินทรีย์แล้วว่า การเรียนรู้ทั้งหมดประกอบด้วยการวางเงื่อนไขซึ่งสิ่งมีชีวิตที่ถูกวางเงื่อนไขนั้นจะตอบสนองในลักษณะที่เป็นแบบเฉพาะตัวต่อสิ่งเร้าที่มีกระตุ้น

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษานั้น สกินเนอร์ มีทัศนะว่ามนุษย์เราเรียนรู้ภาษาโดยการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากระตุ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกจนกลายเป็นการวางเงื่อนไข เช่น เด็กคนหนึ่งอาจพูดในบางลักษณะหรือบางรูปแบบออกมาแล้วได้รับการเสริมแรง (รางวัล) ในขณะที่พูดในลักษณะหรือรูปแบบอื่น ๆ แล้วไม่ได้รับ ดังนั้น ลักษณะหรือรูปแบบทางภาษาที่ได้รับการเสริมแรงจากผู้คนที่อยู่รอบข้างนั้นก็จะถูกนำกลับมาใช้อีก (Hadley, 1993, p. 46 citing Chastain, 1976)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ข. ทฤษฎีการรับภาษาที่มีแต่กำเนิดของชอมสกี

ผู้ที่สร้างทฤษฎีดังกล่าวขึ้นมาคือ นอม ชอมสกี (Noam Chomsky) ซึ่งเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการรับภาษาที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การรับหรือการได้มาซึ่งภาษานั้นเป็นผลของกลไกในสมองที่ทำหน้าที่รับรู้ภาษามากกว่าที่จะเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าตามที่นักจิตวิทยาแนวพฤติกรรมนิยมเชื่อกัน (Ellis, 1987, p. 14)

ชอมสกีแสดงทัศนะว่า เด็กทุกคนเกิดมาพร้อมด้วยเครื่องมือที่จะรับภาษา(LAD หรือ Language Acquisition) ที่ทำให้เขาเข้าใจระบบภาษาใด ๆ ก็ตามที่เขาได้ยิน และสามารถสร้างกฎทางภาษาหรือไวยากรณ์ขึ้นมาภายในสมอง เขาเชื่อว่า มนุษย์เรามี "ไวยากรณ์สากล" (Universal Grammar) ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด และเมื่อ "สับสวิตช์" ให้เข้ากับภาษาแรกแล้ว ก็จะลำบากที่จะสับสวิตช์ใหม่ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนภาษาที่สองและภาษาอื่น ๆ ต่อไป

ชอมสกี ยืนยันว่า ไวยากรณ์ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนภาษาที่สอง หรือภาษาต่างประเทศ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หรือภาษาที่สองนั้น ผู้เรียนได้ข้อมูลที่จำกัด แต่จะต้องใช้ข้อมูลนำทำความเข้าใจกับโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ซับซ้อน ด้วยเหตุนี้ความรู้ทางไวยากรณ์ของผู้เรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศนั้น จึงไม่สามารถทำให้เป็นที่กระจ่างหรืออธิบายได้อย่างแจ่มชัดโดยข้อมูลที่บุคคลนั้นแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

อย่างไรก็ดี มีนักภาษาศาสตร์และนักจิตวิทยาการศึกษาจำนวนไม่น้อยที่แสดงความไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีหรือแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น โดยที่หลายท่านได้แสดงทัศนะว่า ผู้ที่เรียนภาษาที่สองอาจจะอาศัยภาษาแรกไปกระตุ้น "ไวยากรณ์สากล" และบูรณาการเข้ากับทักษะทางปัญญา เพื่อให้เกิดผลดีในการเรียนภาษาที่สอง โดยที่ผู้เรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศทุกคนได้ถูกกระตุ้นความสามารถในการเรียนภาษา และนำมาใช้แล้วในการเรียนภาษาแรก ด้วยเหตุนี้การเรียนภาษาที่สองจึงเปรียบเสมือนการหมุนวงล้อของภาษาแรกไปในทิศทางใหม่ (Moerk, 1983) ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงสามารถเรียนรู้ภาษาได้ไม่แตกต่างกับเด็ก องค์ประกอบที่สำคัญมิใช่อายุ องค์ประกอบที่สำคัญกว่านั้นก็คือ การสัมผัสกับภาษา (Exposure to the Language) หรือการพาตัวเองเข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานั้น ๆ รวมไปถึงความสามารถในการจัดโครงสร้างนามธรรม (พรชุลี อาชวอำรุง, 2541, หน้า 91)

ค. ทฤษฎีการเรียนภาษาต่างประเทศของเครเชน (Krashen's Language Acquisition)

ทฤษฎีที่ได้รับความนิยมทฤษฎีหนึ่งในการเรียนการสอนภาษาที่สอง คือทฤษฎีการเรียนภาษาต่างประเทศของเครเชน (Krashen, 1982) สมมุติฐานต่าง ๆ ของเครเชน นั้นมีชื่อหลากหลายในปีแรก ๆ เรียกว่า รูปแบบการตรวจสอบติดตามผล (Monitor Model) และสมมุติฐานการเรียนรู้

เพื่อได้มาซึ่งภาษา (Acquisition-Learning Hypothesis) ต่อมาในระยะหลัง ๆ ได้ใช้คำว่า สมมุติฐานตัวป้อน (Input Hypothesis)

เครเชน ได้เสนอทฤษฎีการสร้างความสามารถทางภาษา ดังนี้

1. สมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างการรับภาษา และการเรียนภาษา (The Acquisition Learning Distinction)

2. สมมุติฐานเกี่ยวกับขั้นตอนในการเรียนรู้ภาษาธรรมชาติ (The Natural Order Hypothesis)

3. สมมุติฐานเกี่ยวกับการใช้ความรู้กฎเกณฑ์ทางภาษามาแก้การใช้ภาษาผิด (The Monitor Hypothesis)

4. สมมุติฐานตัวป้อนหรือสมมุติฐานเกี่ยวกับการรับภาษาว่าเรารับภาษาได้อย่างไร (The Input Hypothesis)

5. สมมุติฐานเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของเรียน (The Affective Filter Hypothesis) ซึ่งที่กล่าวถึงตัวแปรทางด้านอารมณ์ ที่มีผลต่อความไวในการรับภาษา ซึ่งสำหรับเครเชนแล้ว ตัวแปรเรื่องวัย โอกาสในการรับภาษา อาจจะมีส่วนเพิ่มหรือลดความไวในการรับภาษา แต่ตัวแปรที่สำคัญกว่า คือ โอกาสที่จะได้รับภาษาในระดับที่ยากกว่าระดับที่ผู้เรียนรู้แล้วอย่างน้อย 1 ขั้น (Comprehensible Input) และสมมุติฐานที่ว่าอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนจะมีผลต่อความไวในการรับภาษา

1. สมมติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างการรับภาษาและการเรียนภาษา (The Acquisition Learning Distinction)

ตามสมมติฐานข้อนี้ ผู้เรียนภาษาเมื่อโตแล้วจะมีทางสร้างความสามารถทางภาษาได้ 2 วิธี

วิธีแรก คือ การรับภาษา (Language Acquisition) ซึ่งก็แตกต่างจากวิธีการรับรู้ภาษาแม่ของเด็ก การรับภาษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ภาษาที่ผู้เรียนไม่รู้ตัวว่ากำลังเรียน แต่รู้ว่าตนมีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารได้ บุคคลที่เรียนด้วยวิธีนี้ จะไม่สามารถบอกกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ของภาษาที่ตนใช้ได้ เพียงแต่จะบอกได้ว่า พูดอย่างนั้น “ถูก” หรือ “เขาไม่พูดกัน” แต่เพราะอะไรจึงไม่พูดกัน ก็ไม่สามารถตอบได้ วิธีการรับภาษาเหล่านี้ยังมีชื่ออื่น ๆ อีก เช่น Implicit Learning, Informal Learning, “Picking up” a Language.

วิธีที่สอง คือ การเรียนภาษา (Language Learning) เป็นการเรียนการสอนที่พยายามนำกฎมาอธิบาย และช่วยผู้เรียนให้เข้าใจกฎในการสร้างคำ สร้างประโยค ผู้ที่เรียนภาษาแบบนี้จะรู้กฎเกณฑ์ไวยากรณ์ วิธีการสอนแบบนี้เราเรียกว่า Formal Knowledge หรือ Explicit Learning ของภาษา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

เดิมนั้น คนส่วนใหญ่คิดว่า เด็กเรียนภาษาต่างประเทศ โดยการรับภาษา (Acquisition) และผู้ใหญ่จะเรียนภาษา (Learning) แต่ที่จริงแล้ว ความสามารถในการรับภาษาจะยังมีอยู่ในตัวผู้ใหญ่ แม้ว่าจะเข้าสู่วัยรุ่นไปแล้ว กล่าวคือ ผู้ใหญ่ยังจะมีเครื่องมือในการรับภาษาได้เช่นเดียวกับเด็ก แต่สิ่งที่สูญเสียไป คือ ความสามารถในการใช้ภาษาที่เหมือนกับเจ้าของภาษาจริง ๆ เช่น การออกเสียง

มีหลักฐานปรากฏในงานวิจัย แฟนเซโลว์ และลอง (Fanselow & Long, 1977) ว่าการแก้การใช้ภาษาที่ผิด ๆ นั้นไม่มีผลในการจะช่วยให้ผู้ใหญ่ หรือเด็กที่เรียนภาษาด้วยวิธีรับภาษา (Acquisition) ให้ใช้ภาษาให้ดีขึ้นงานวิจัยของบราวน์ (Brown, 1973) พบว่าพ่อแม่จะแก้ภาษาเด็กน้อยมาก และในกรณีที่เด็กออกเสียงไม่ถูกจนไม่เข้าใจว่าจะพูดว่าอะไร หรือใช้คำหยาบพ่อแม่โดยทั่วไปมักจะไม่แก้ไวยากรณ์ และจะแก้ก็ต่อเมื่อไม่เข้าใจความหมาย หรือไม่พอใจกับสำนวน แก้ในกรณีของการใช้ภาษาไม่ถูกกาลเทศะ เช่น Her Curl my Hair Wednesday. พ่อแม่ไม่แก้เพราะอีฟ (Eve) ม้วนผมวันพุธ แต่เมื่อพูดว่า Walt Disney Comes on Tuesday. จะถูกแก้เพราะรายการของวอลท์ดีสนีย์ออกอากาศวันพุธไม่ใช่วันอังคาร

เด็กใช้วิธีเรียนแบบ Language Learning ในการเรียนภาษาแม่ด้วย เมื่อเข้าเรียนในโรงเรียน เพราะในส่วนที่มีการเรียนการสอนโดยครูในโรงเรียน โดยเฉพาะในการเรียนอ่านออกเสียงได้ ดังนั้น

1. การเรียนภาษาแม่ส่วนใหญ่จะเป็นการรับภาษา (Language Acquisition) แต่การสอนให้เด็กอ่านออกเสียงได้จะเป็นการเรียนภาษา (Language Learning)

2. ผู้ใหญ่สามารถเรียนด้วยวิธีเรียนภาษา หรือรับภาษาก็ได้ขึ้นอยู่กับวิธีการเรียน เพราะยังมีเครื่องมือในการรับภาษาติดตั้งหลังวัยเด็ก แต่เพราะอวัยวะในการออกเสียงได้สูญเสียความยืดหยุ่นของอวัยวะในการออกเสียงที่เคยมีในวัยเด็กไปแล้ว จึงอาจมีปัญหาในการออกเสียงบางเสียง

2. สมมติฐานเกี่ยวกับขั้นตอนในการเรียนรู้ภาษาตามธรรมชาติ (The Natural Order Hypothesis)

งานวิจัยหลายชิ้นของเครเชน และคณะ (Krashen & et al, 1977) พบว่าแม้ว่าลำดับขั้นตอนในการรับภาษาแม่นั้นจะแตกต่างจากการรับภาษาที่สอง แต่ก็มีความคล้ายกันในบางส่วน

มีรายงานการค้นพบทำนองเดียวกันโดยบรูซ (Bruce, 1979) ในการศึกษาการเรียนภาษารัสเซีย สรุปได้ว่า สมมุติฐานข้อนี้ทำให้เราต้องยกเลิกความคิดที่ว่าโครงสร้างควรสอนก่อนโครงสร้างอื่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3. สมมติฐานเกี่ยวกับใช้ความรู้กฎเกณฑ์ทางภาษามาแก้การใช้ภาษาผิด (The Monitor Hypothesis)

สมมติฐานเกี่ยวกับการแก้การใช้ภาษาผิดของเครเชนมีมูลเหตุมาจากการแยกหน้าที่ของการรับภาษา (Acquisition) ออกจากการเรียนภาษา (Learning)

หน้าที่ของการรับภาษา

1. สร้างภาษาขึ้นใช้จากความรู้ทางภาษาที่มีผ่านกระบวนการทางความคิด และความต้องการสื่อความหมาย เพื่อให้ผู้พูด/เขียนสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้

2. ทำให้ผู้พูดใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วในการสนทนาสื่อสารกับผู้รับสาร ตัวอย่างคือการสนทนากับชาวต่างประเทศ หรือการเขียน e-mail ส่งถึง Pen friend ที่มักจะเห็นที่ผิดอยู่เนืองๆ

หน้าที่ของการเรียนภาษาหรือการเรียนกฎไวยากรณ์

การเรียนภาษา คือ การเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษามาขัดเกลา หรือทำหน้าที่บรรณาธิการภาษา หลังจากที่เขียนหรือพูดไปแล้วให้ถูกต้อง ยกตัวอย่าง เช่น การแก้ประโยคที่ผิด การตรวจทานความเรียง (Essay) การเขียนตามคำบอก (Dictation) ก่อนจะสั่งคนหรือสั่งให้คนอื่นอ่าน สิ่งเหล่านี้แม้แต่เจ้าของภาษาก็ต้องทำเมื่อ

1. มีเวลา

2. ต้องการจะเห็นความถูกต้องทางภาษา

3. ผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจทานรู้กฎเกณฑ์การใช้ภาษาเป็นอย่างดี

โดยทั่วไป เครเชนระบุว่าเราอาจแยกผู้ใช้ภาษาออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. พวกบ้าไวยากรณ์ (Monitor Over – Users) คนกลุ่มนี้มักจะเป็นผลผลิตของการเรียนการสอนในอดีตที่เป็นการเรียนภาษา (ไม่ใช่การรับภาษา) เขาเหล่านี้จะหยุดเรียบเรียงประโยคที่ละประโยค ไม่ว่าจะกำลังพูดหรือเขียนอยู่ หยุดแก้ที่ผิดจนกระทั่งกระบวนการคิด (Flow of Thought) และความต้องการจนสื่อสาร (Communication Needs) สะดุด ผลก็คือถ้าพูดตะกุกตะกัก หรือถ้าเขียนข้อความ ข้อความที่เขียนก็จะขาดเป็นห้วงๆ ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ดูเป็นคนลังเล และเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร

2. พวกไม่ชอบใช้กฎเกณฑ์ (Monitor Under – Users) คนกลุ่มนี้ถึงรู้กฎเกณฑ์ก็ไม่ยอมใช้ จะพึ่งความเคยชินในการใช้ภาษา ถ้าถามว่าประโยคนี้ถูกไหมก็จะตอบว่าฟังดูใช้ได้ แต่จะไม่สามารถบอกได้ว่าทำไมจึงคิดว่าถูก เจ้าของภาษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมให้เป็นครูจะเป็นบุคคลกลุ่มนี้ คือ รู้แต่อธิบายไม่ได้ว่าทำไม

ในการอธิบายรูปแบบการแก้การใช้ภาษาผิดนั้น เครเชน กล่าวว่า ผู้ใหญ่ที่เรียนภาษาที่สองมีวิธีการที่จะรับภาษานั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต วิธีการแรก คือ การได้มาซึ่งภาษาอัน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

เป็นกระบวนการได้สำนึก และกระบวนการที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติของบุคคลนั้นในการสร้างระบบของภาษาขึ้นมาใหม่ที่แตกต่างจากกระบวนการที่เด็กเรียนรู้ภาษาจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เกิด วิธีการที่สอง คือ กระบวนการเรียนรู้โดยจิตสำนึก ซึ่งผู้เรียนใส่ใจที่จะค้นหาว่ามีรูปแบบของภาษาอย่างไร มีกฎเกณฑ์อย่างไร และมีความตระหนักว่า กำลังเรียนรู้จากกระบวนการเหล่านั้น การตรวจสอบติดตามผล (Monitor) คือ กระบวนการที่สองนี้ นับว่าเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนใช้ในการตรวจทาน และแก้ไขสิ่งที่รับรู้ในภาษาใหม่ โดยใส่ใจ และรับทราบว่า กำลังอยู่ในกระบวนการตรวจสอบนั้น ๆ เครเชนเชื่อว่า ความคล่องในการใช้ภาษาที่สองขึ้นอยู่กับว่า ได้มาอย่างไร ไม่ใช่ว่าเรียนมาอย่างไร ดังนั้น ผู้ใหญ่ที่เรียนภาษาที่สองควรจะพยายามให้ได้มาซึ่งภาษาให้มากที่สุด เพื่อจะมีความสามารถคล่องตัวในการติดต่อสื่อสาร มิฉะนั้นจะหยุดอยู่แต่การเรียนรู้กฎเกณฑ์ และความใส่ใจกับรูปแบบของภาษาและจะหยุดยั้งความก้าวหน้าในการใช้ภาษาที่สองอย่างเจ้าของภาษา เครเชนเชื่อว่า กระบวนการเรียนรู้ที่รู้ตัวหรือใช้จิตสำนึก และกระบวนการได้มาซึ่งภาษาจากจิตใต้สำนึกนั้นไม่เกี่ยวข้องกัน การเรียนรู้ไม่สามารถที่จะกลายเป็นการได้มาซึ่งภาษา ดังนั้น การเรียนภาษาที่สองที่ดีจำเป็นที่จะต้องใช้กิจกรรมเป็นหลัก ใช้การติดตามตรวจสอบน้อยที่สุด เมื่อผู้เรียนมีความคล่องในภาษาแล้วจึงจะนำเอาการติดตามตรวจสอบใช้เฉพาะเท่าที่จำเป็น เพื่อตรวจทาน และตรวจสอบความผิดพลาดที่แสดงออกโดยผู้เรียน

3. พวกนักภาษาที่ใช้ไวยากรณ์เป็น (The Optimal Monitor User) คนกลุ่มนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพเป็นครู และกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้ภาษา ซึ่งจะรู้ว่าเมื่อไรควรใช้เทคนิคในการรับภาษา เช่น ในการฟัง และพูด คือ จะจับความ และสื่อสาร ต่อเมื่อมีเวลา มีความต้องการจะขัดเกลาภาษา จึงจะเอากฎเข้ามาใช้ขัดเกลา เช่น ตรวจทาน ปรับปรุง ประโยคก่อนกล่าวสุนทรพจน์ หรือตรวจเกลาบทความก่อนที่พิมพ์ เป็นต้น

4. สมมติฐานตัวป้อน หรือสมมติฐานเกี่ยวกับการรับภาษาว่า เรารับภาษาได้อย่างไร เกี่ยวกับการรับภาษาว่าเรารับภาษาได้อย่างไร และจะแก้ปัญหาในการสอนภาษาต่างประเทศอย่างไร (The Input Hypothesis)

ตามทฤษฎีนี้ผู้ใหญ่ก็มีความสามารถในการรับภาษาเช่นเดียวกับเด็ก และการรับภาษาเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความสามารถในการใช้ภาษา ในขณะที่การเรียนรู้ภาษาเป็นปัจจัยย่อย คำถามที่ตามมาก็คือ มนุษย์รับภาษาที่ได้อย่างไร ความสามารถทางภาษาของคนแต่ละคนจะอยู่ในระดับหนึ่ง (ซึ่งเรียกว่า ระดับ I) เช่น เด็กไทยในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะมีภาษาในระดับ 3 พัฒนาความสามารถจากระดับ I นี้ไปสู่ระดับที่สูงขึ้นไปอีก 1 ระดับ (คือ I + 1) หรือจากระดับ 3 ไปสู่ระดับ 4 คำตอบก็คือ กระบวนการรับภาษาจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อ ภาษาที่เราได้ยินมีระดับที่สูงกว่าระดับภาษาที่เรารู้ หรือยากขึ้นไปอีก 1 ระดับ นอกจากนี้ เดิมเราคิดว่า ผู้เรียนต้องเรียนไวยากรณ์ก่อน แล้ว

เอาไวยากรณ์มาฝึกในการใช้ แต่ทฤษฎี The Input Hypothesis บอกว่า เรารับภาษา เพราะเราเข้าใจความหมาย (Comprehensible Input) ก่อนแล้วจึงจะรับความถูกต้องทางไวยากรณ์ หรือการออกเสียง ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าจะเป็นรับภาษาแม่ หรือการรับภาษาต่างประเทศ การสื่อความหมายก็มีความสำคัญกว่าความถูกต้องทางไวยากรณ์ หรือผู้เรียนสัมผัสการออกเสียงภาษาที่ผู้เรียนสัมผัสควรจะยากกว่าสมรรถนะที่เป็นอยู่ และสามารถเข้าใจในปัจจุบัน จึงจะท้าทายให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ภาษาขึ้นไปเรื่อย ๆ อย่างไรก็ดี ตัวป้อนนี้ไม่ควรจะยากเกินกว่าที่จะบรรลุได้ จนทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อถอย เช่น I + 2 หรือใกล้เคียงกับความสามารถในปัจจุบัน จนไม่มีความท้าทายเลย เช่น I + O ความสำคัญของทฤษฎีตัวป้อน คือ ข้อเสนอแนะของ เครเชน ที่ว่าไม่ควรสอนพูดในห้องเรียนโดยตรง การพูดจะปรากฏขึ้นมาเอง หลังจากที่ผู้เรียนได้สร้างสมความเข้าใจในภาษาโดยตัวป้อนมาพอสมควรแล้ว นอกจากนั้น การได้มาซึ่งภาษาจะเกิดขึ้นมากที่สุด ดีที่สุดในสิ่งแวดล้อมที่ความเครียดต่ำ และผู้เรียนไม่จำเป็นต้องปกป้องตนเอง หรือเมื่อผู้เรียนและผู้สอนมีความสัมพันธ์ ที่ดีต่อกัน ทั้งรูปแบบการตรวจสอบติดตามผลซึ่งแยกแยะความแตกต่างระหว่างการได้มาซึ่งภาษาและการเรียนภาษา และสมมุติฐานตัวป้อน ก่อให้เกิดความเข้าใจในกลุ่มผู้วิจัยและผู้สอนภาษาที่สองทั่วโลก ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า เราควรจะมีการเรียนการสอนในห้องเรียนน้อยลง แต่ควรจะให้เด็กได้ดี มีการใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ ความเข้าใจได้ด้วยตนเองตามธรรมชาติของผู้เรียนมากขึ้น ไม่มีใครปฏิเสธความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาที่สอง โดยการเลียนแบบการเรียนรู้ของเด็ก ๆ ที่เรียนภาษาที่หนึ่งอย่างประสบความสำเร็จอยู่ในปัจจุบัน

5. สมมติฐานเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของผู้เรียน (The Affective Filter Hypothesis)

งานวิจัยในช่วงปี 1960 – 1980 ยืนยันว่าความรู้สึกอารมณ์ของผู้เรียนมีผลอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในกาเรียน ในเรื่องต่อไปนี้

1. ในการสร้างแรงจูงใจ
2. ในการสร้างความมั่นใจ

นักวิจัยพบว่าในห้องเรียนผู้เรียนที่มีความวิตกกังวลน้อยจะประสบความสำเร็จมากในการเรียนภาษาวิธีการสอนเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Learning) ที่ใช้ทฤษฎีการรับภาษาจะคำนึงถึงการใช้เกมกิจกรรม การสื่อสารที่ทำให้ผู้เรียนคิดถึง แต่วิธีสื่อความหมายจนลืมตัวว่ากำลังเรียนภาษาอยู่ เมื่อผู้เรียนได้ฟังภาษาหากทำให้สนุกลืมความขัดเขินว่ากำลังเรียนภาษาต่างประเทศเครื่องปิดกั้น (Filter) จะลดลงหรือหายไป ทำให้ LAD ทำงานได้เต็มที่ และทำให้ผู้เรียนสามารถรับภาษาได้อย่างรวดเร็ว (Krashen, 1982, pp. 9-32)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

การได้มาซึ่งภาษาที่สองนั้นไม่สามารถจะนิยามได้อย่างง่าย ๆ ตามที่ เครเชน ได้อ้างถึง ดังนั้น จึงมีผู้โต้แย้งทฤษฎีของ เครเชน หลายคน เช่น แม็คลาฟลิน (Mclaughlin) เกร็ก (Gregg) ไวท์ (White) บรัมฟิท (Brumfit) และคนอื่น ๆ นักจิตวิทยา เช่น (Barry) ได้วิจารณ์ เครเชน ว่า การแยกแยะระหว่างจิตใต้สำนึก คือ การได้มาและจิตสำนึก คือการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่แตกต่างกันนั้นไม่ชัดเจน นักจิตวิทยายังไม่เห็นพ้องต้องกันในเรื่องของนิยามเหล่านี้ว่า เป็นนิยามที่หลวม ซึ่งในเรื่องนี้ แม็คลาฟลิน (Mclaughlin) ได้วิจารณ์ว่า "ข้าพเจ้าเชื่อว่าควรจะหลีกเลี่ยง การใช้คำศัพท์ "จิตสำนึก" และ "จิตใต้สำนึก" ในทฤษฎีภาษาที่สอง ข้าพเจ้าเชื่อว่าคำเหล่านี้มีความหมายที่หลากหลาย และยากที่จะนิยมเชิงประจักษ์ เพื่อเกิดประโยชน์เชิงทฤษฎี ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงวิจารณ์การแยกแยะระหว่างการเรียน และการได้มาของ เครเชน ว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะชี้ให้เห็นความต่างอย่างชัดเจน ระหว่างสิ่งที่อยู่ในจิตสำนึก และสิ่งที่อยู่ในจิตใต้สำนึก

ง. ทฤษฎีการเรียนการสอนภาษาที่สองภาษาของ เอลลิส (Ellis)

การวิจัยที่เกิดขึ้นมากมายในปัจจุบันนั้น ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างบริบทในห้องเรียน และบริบทที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ตามธรรมชาติ ภายนอกห้องเรียน นักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการสอนให้ได้มาซึ่งภาษาที่สอง ได้พบว่าการสอนให้เกิดการได้มาซึ่งภาษา ไม่ใช่การสอนเกี่ยวกับการสอนเรียนรู้นั้น ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในอัตราที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน และบริบทภายในชั้นเรียน อาจอธิบายผลิตผลทางภาษาที่สองของผู้เรียนได้อย่างดีเช่นกัน

เอลลิส (Ellis, 1987) ได้กล่าวถึง ภาพภายในของผู้เรียน ในรูปแบบสมรรถภาพหลากหลาย (Variable Competence Model) โดยใช้ทฤษฎีของ เอลลิส ได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับแหล่งสะสมความรู้ทางภาษา ซึ่งสะสมกฎเกณฑ์ระหว่างภาษาที่หลากหลาย คือ กฎเกณฑ์ของภาษาแม่และภาษาที่สองนั่นเองแหล่งสะสมนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนที่จะวิเคราะห์กฎเกณฑ์ได้อย่างอัตโนมัติมากน้อยเพียงใด เอลลิส ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างการสนทนาที่วางแผนและไม่วางแผน เพื่อจะศึกษาเกี่ยวกับความแปรปรวน การสนทนาที่วางแผนนั้น มีความเป็นอัตโนมัติน้อยกว่าและจำเป็นที่จะต้องดึงกฎเกณฑ์ระหว่างภาษาตามกฎเกณฑ์ขึ้นมาใช้ ในขณะที่การไม่วางแผนเป็นการแสดงออกทางภาษาที่เป็นอัตโนมัติและผู้เรียนจะต้องใช้กฎเกณฑ์อีกชุดหนึ่ง ระหว่างภาษาที่สอง คือ ภาษาแม่และภาษาที่สอง

ทฤษฎีนี้มีความสำคัญและอาจจะเรียกได้ว่า ไม่ว่าผู้เรียนภาษาที่สองจะแสดงผลผลิตของการใช้ภาษาในรูปแบบใดขึ้นมาก็ตาม ความแปรปรวนเหล่านั้นสามารถที่จะอธิบายได้อย่างมีระบบถ้ามีการตระหนัก ในความสำคัญของการแสดงออกทางภาษาของผู้เรียนภาษาที่สอง และการพยายามอธิบายความสามารถในการอธิบายการแสดงออกทางภาษาทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Hudelson (1994, pp. 28-35) สรุปว่า ผู้เรียนภาษาที่สองจำเป็นต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เขาทำงาน และเรียนรู้ ทั้งเนื้อหา และภาษาจากเพื่อน และครู การพัฒนาภาษาที่สองจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่ออยู่ในเงื่อนไขต่อไปนี้

1. ผู้เรียนได้ใช้ภาษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นจริง

2. ผู้เรียนใช้ภาษาพูด และภาษาเขียน เพื่อสื่อสารกับคนอื่น ดังนั้นผู้เรียนจึงได้ทดลองกับภาษาใหม่ และได้รับข้อมูลจากผู้ใช้ภาษาคนอื่น

3. ผู้เรียนได้รับอนุญาตให้ทำสิ่งผิดพลาด และความผิดพลาดเหล่านี้จะเป็นส่วนที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษา

4. ความพยายามในการใช้ภาษาที่สองของผู้เรียนได้รับการกระตุ้นจากผู้ใหญ่ และเพื่อน

ดังนั้น ห้องเรียนที่ผู้เรียนภาษาที่สองต้องการ คือ ห้องเรียนที่ส่งเสริมความร่วมมือเป็นห้องเรียนที่เด็กทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็ก โดยทำงานอย่างอิสระ และมีปฏิสัมพันธ์กับครู ผู้เรียนภาษาที่สองจะได้รับประโยชน์จากการอยู่ร่วมในห้องเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ เนื่องจากเด็กจะได้รับประสบการณ์จากความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการอยู่ร่วมกับเพื่อนในห้องเรียน รวมทั้งความรู้สึกรับผิดชอบต่อเพื่อร่วมห้องอีกด้วย

Stanek (1993, p. 5) ได้เสนอแนวคิดการสอนภาษาแบบองค์รวม (Whole language) ไว้ว่า หลักของการสอนภาษาแบบองค์รวมยึดทฤษฎีการอ่านอย่างมีความหมาย (Reading-for-Meaning Theory) เพราะการอ่านเป็นการเรียนรู้จากเนื้อเรื่อง เป็นการสร้างความหมายโดยเฉพาะจุดประสงค์ของผู้อ่าน สิ่งที่มากไปกว่าเพียงแค่การรู้คำศัพท์ คือ การรู้ความหมาย และเชื่อว่าบูรณาการการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ ด้วยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยไม่แยกภาษาเป็นส่วน ๆ ไม่แยกทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน คือการเรียนรู้ตามธรรมชาติของภาษา

ทฤษฎีการสอนภาษาแบบองค์รวม

1. แนวคิดที่มีมุมมองเน้นเรื่องการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการเรียนรู้ภาษา

2. ทฤษฎีที่เชื่อว่าการเรียนรู้ภาษามีพื้นฐานทางด้านการอ่านเป็นสำคัญ

3. การยอมรับความแตกต่างของเอกัตบุคคล คือ จัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

4. แนวคิดที่เชื่อว่าการเรียนรู้ภาษา คือ การเข้าใจเรื่องราว และจุดประสงค์ของการสื่อสาร

นอกจากทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาอื่น ๆ อีกหลายต่อหลายทฤษฎีด้วยกัน เป็นต้นว่า ทฤษฎีการรู้ (Cognitive Theory) ที่เสนอโดย เดวิด ออซูเบล (David Ausubel) เมื่อ ค.ศ. 1968 และ แบรี่ แม็คลาฟลิน (Barry Mclaughlin) เมื่อ ค.ศ. 1987 และ ค.ศ. 1990 โดยที่นักจิตวิทยากลุ่มนี้ย้ำ **การรู้** มากกว่า **การตอบสนอง** และมุ่งเน้น

ศึกษากระบวนการทางจิตในการรับและการใช้ภาษา ซึ่งในการนี้จะต้องมีการวิเคราะห์การคิด ความเข้าใจ ความจำ และการสร้างภาษา

สำหรับการเรียนรู้ภาษาที่สองนั้น นักจิตวิทยากลุ่มนี้เห็นว่าเป็นการรับมาซึ่งทักษะการรู้ที่สลับ ซับซ้อนซึ่งการที่ผู้เรียนจะใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการฝึกปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ได้แก่ ทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน จนเกิดความรู้ ความเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของภาษามากขึ้น ๆ ทุกทีจนกระทั่งสามารถใช้ภาษาคล่องในที่สุด (Mclaughlin, 1987, pp. 133-134)

สำอาง หิรัญบูรณะ (2542) กล่าวว่า ความลุ่มลึกของความสามารถในภาษาต่างประเทศนั้นขึ้นอยู่กับหัวข้อ เช่นในด้านภาษาต่างประเทศทางกลุ่มสภาการศึกษาของยุโป (Council of Europe) ได้แบ่งความสามารถในการใช้ภาษาออกเป็น 9 ระดับ (+ ระดับที่ 10 ความสามารถของเจ้าของภาษาเอง) ดังนี้

1. ระดับยังใช้ไม่ได้ ฟังไม่ออกด้วยซ้ำว่าพูดภาษาอะไร รู้ศัพท์เป็นตัว ๆ

2. ระดับนาน ๆ จะได้ใช้ภาษาที ยังรู้แต่ใช้การไม่ได้ สื่อสารได้เล็กน้อย

3. ระดับยังใช้ได้น้อยมาก ยังใช้การไม่ได้ แต่รู้มากกว่าระดับ 2 ยังไม่สามารถสื่อโดยการพูด เขียน หรือฟังภาษาได้ยาว ๆ เป็นเวลานาน

4. ระดับรู้ภาษาบ้าง แต่ขาดความคล่อง ความถูกต้อง และความเหมาะสมในการใช้ภาษา การออกเสียง และการเขียน ยังสื่อแบบผิด ๆ แต่พอสื่อสารได้

5. ระดับได้ดีพอสมควร แต่ยังผิด หรือใช้ภาษาไม่ถูกต้องกับกาลเทศะ

6. ระดับรู้ภาษาดี ใช้ได้ในสถานการณ์ทั่วไป แต่ยังไม่คล่องพอ หรือยังใช้ภาษาผิด และใช้ผิดจึงทำให้เกิดความเข้าใจผิด

7. ระดับใช้ภาษาได้ดีในทุกสถานการณ์ อาจผิดบ้างบางครั้ง แต่ไม่มีปัญหาในการสื่อสาร

8. ระดับรู้ภาษาในระดับดีมาก สามารถนำเสนอสิ่งที่ต้องการสื่อสารได้อย่างชัดเจน มีตรรกะ และมีลีลาสำนวนดีเกือบเท่าคนที่ใช้ภาษาได้ 2 ภาษา

9. ผู้ชำนาญทางภาษา สามารถสื่อสารแบบรู้จริง พูดได้ชัดเจนถูกต้อง และเหมาะสม ใช้ภาษาได้อย่างคล่องเท่ากับความสามารถในภาษาแม่ (Bilingual)

สำอาง หิรัญบูรณะ และคณะ (2544, หน้า 10-13) กล่าวว่า การเรียนภาษาที่สองมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ภาษาแม่ของเด็ก เป็นคนละภาษากับภาษาที่ใช้เป็นภาษาประจำชาติ

2. เด็กมีความสามารถในการใช้ภาษาแม่มากกว่าภาษาประจำชาติในวัยก่อนเข้าเรียน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3. เมื่อเข้าเรียนเด็กเหล่านี้ หากไม่มีการจัดการเรียนการสอนแยกออกต่างหากจะไม่สามารถเข้าใจการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาประจำชาติในการสื่อสาร

สถานการณ์การเรียนภาษาที่สองในประเทศไทยหลัก ๆ ได้แก่

1. การเรียนภาษาไทยของครอบครัวคนจีนที่พูดภาษาจีนในครอบครัว

2. การเรียนภาษาไทยของเด็กไทยเชื้อสายมาเลย์

3. การเรียนภาษาไทยของเด็กเขมรในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดบุรีรัมย์

4. การเรียนภาษาไทยของเด็กเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดต่าง ๆ เช่น จังหวัดหนองคาย จังหวัดสกลนคร และในบางจังหวัดทางภาคตะวันออก

5. การเรียนภาษาไทยของเด็กชาวเขาในภาคต่าง ๆ เช่น ชาวม้ง หรือแม้ว ชาวลีซอ ชาวอีก้อ และชาวกระเหรี่ยง

6. การเรียนภาษาไทยของเด็กชาวเล

7. การเรียนภาษาไทยของเด็กลูกครึ่งไทยเชื้อชาติต่าง ๆ จากตะวันตก เช่น ลูกครึ่งอเมริกัน ลูกครึ่งอังกฤษ ลูกครึ่งเยอรมัน เป็นต้น

การเรียนภาษาที่สองในประเทศไทยเหล่านี้ หากมีการจัดการที่ดี และมีนโยบายที่เฉียบแหลม จะสร้างความได้เปรียบทางการเมือง เศรษฐศาสตร์ และสังคมให้แก่ประเทศไทย แต่น่าเสียดายที่นโยบาย และทิศทางดังกล่าวของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม และทบวงมหาวิทยาลัยมิได้รับการผลักดันออกมาให้เป็นรูปธรรม และสังคมกลับไปทุ่มให้กับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศเพียงมิติเดียว

พัฒนาการในการเรียนภาษาที่สอง จะช้ากว่าพัฒนาการในการเรียนภาษาแม่เพียงไม่กี่ปี และสุดท้ายเด็กไทยเหล่านี้ก็จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในทวิภาษา หรือไตรภาษา และจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้กับประเทศไทย บุคคลเหล่านี้ได้สร้างสีสัน และความร่ำรวยทางวัฒนธรรมที่ทำให้ประเทศไทยมีความโดดเด่น และเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชียที่ประเทศเพื่อนบ้านอิจฉา และพยายามเอาอย่าง การประคับประคองรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนเหล่านี้ จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐบาลจะต้องเข้ามาดูแลก่อนที่คนเหล่านี้จะสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และกลายเป็นประชากรโลกที่ไม่แตกต่างจากวัยรุ่นในซานฟรานซิสโก การรักษามรดกทางภาษาเป็นเพียงสะพานเดียวที่ทอดไปสู่การรักษามรดกทางวัฒนธรรมของคนเหล่านี้

งบประมาณในการเรียนภาษาต่างประเทศในประเทศไทยใน 50 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ99 ได้ทุ่มให้กับภาษาอังกฤษด้วยปรัชญาที่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาของโลก และใครที่ไม่รู้ภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

และคอมพิวเตอร์จะเสียเปรียบ และหลุดจากวงจรโดยสิ้นเชิง จนเราลืมภาษาต่างประเทศอีกหลายภาษาโดยเฉพาะภาษาจีน และภาษาฮินดีที่มีคนพูดมากที่สุดในโลก

การเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทยนั้นมิใช่ของง่ายที่จะทำให้เด็กไทยทั้งประเทศมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษให้ได้ผลดีระดับ 5-6 อย่างดีที่สุด คือ การพัฒนาประชากรไทยประมาณร้อยละ 20 (12 ล้านคน) ให้มีความสามารถในระดับ 4-5 และหันไปทุ่มให้กับการพัฒนาเด็กที่มีแววทางภาษา (ร้อยละ 1 หรือ 600,000 คน) ให้มีความสามารถระดับ 6-7 และสนับสนุนเด็กที่เป็นลูกครึ่งไทย-อเมริกัน ลูกครึ่งไทย-อังกฤษ ลูกครึ่งไทย-ออสเตรเลีย ลูกครึ่งไทย-แคนาดา ตลอดจนเด็กไทยที่ไปเติบโตในประเทศดังกล่าวที่กลับมาเมืองไทย

ความสามารถพิเศษในภาษาต่างประเทศนั้นในระยะต้น ๆ จะแตกต่างจากความสามารถพิเศษในภาษาไทย เพราะผู้เรียนจะต้องพัฒนาความสามารถพื้นฐานทางภาษาต่างประเทศให้ได้ถึงระดับหนึ่งเสียก่อน ซึ่งการพัฒนาการทางภาษาของภาษาต่างประเทศ จะประกอบด้วย

1. พัฒนาการในระดับพื้นฐาน
2. พัฒนาการในระดับภาษาจนถึงระดับใช้การได้
3. พัฒนาการในระดับความสามารถพิเศษ และพัฒนาเข้าสู่ความหลากหลายของความสามารถในการใช้อวัจนภาษา ความเข้าใจในวัฒนธรรม ตลอดจนเข้าถึงคำประพันธ์งานเขียนเป็นภาษาต่างประเทศได้

นอกจากนั้นในเชิงปริมาณจะมีเด็กหลายคนที่โอกาสอำนวยจะพูดได้หลายภาษา ซึ่งจะต้องให้ที่กิจกรรมที่มีการฝึก เพื่อให้ดำรงความสามารถดังกล่าวไว้ให้ได้โดยไม่ลืม

สำหรับนักเรียนไทยในโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยนั้น มีการใช้ภาษาไทยลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้ (สุทธิดา ปกป้อง, 2545, หน้า 35 อ้างถึงใน ศรินธร วิทยะสิรินันท์, 2546)

1. ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่งทั้งในภาษาพูด และภาษาเขียน มักพบในนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนไทยจนถึงชั้นประถมศึกษาตอนปลายขึ้นไป แล้วจึงย้ายมาเรียนในโรงเรียนนานาชาติ

2. ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองทั้งในภาษาพูด และภาษาเขียน มักพบในนักเรียนไทยที่มีพ่อแม่เป็นชาวต่างประเทศ และหรือพ่อแม่มักใช้ภาษาอื่นในการพูดคุยกับลูกที่บ้าน รวมทั้งนักเรียนไม่ได้เรียน หรือไม่ได้รับการส่งเสริมให้เรียนวิชาภาษาไทยอย่างจริงจัง

3. ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่งในภาษาพูด แต่เป็นภาษาที่สองในภาษาเขียนมีน้อยมาก พบในนักเรียนไทยที่พูดภาษาไทยที่บ้าน แต่ไม่ได้เรียนหรือรับการส่งเสริมให้เรียนวิชาภาษาไทยอย่างจริงจัง จึงอ่านเขียนภาษาไทยได้น้อยหรือไม่ได้เลย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

4. ภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ มีน้อยมาก พบในนักเรียนไทยที่เพิ่งย้ายมาจากต่างประเทศ และนักเรียนไทยที่ขาดโอกาสในการได้ยิน และได้ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน อาจได้เรียนภาษาไทยในโรงเรียนบ้าง แต่เป็นการเรียนภาษาไทยในฐานะต่างประเทศ

ทฤษฎีการเรียนภาษาแต่ละทฤษฎีต่างก็มีทั้งจุดอ่อน จุดแข็ง หรือข้อดีข้อเสียด้วยกันทั้งสิ้น และการเรียนภาษาที่สองนั้นยังขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญา หรือความสามารถทางภาษาของแต่ละบุคคลที่มีไม่เหมือนกันอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ การรับหรือการเรียนรู้ภาษาที่สองจึงมิใช่ ปรากฏการณ์ที่เป็นรู้แบบเดียวกันไปหมด หรือเป็นสิ่งที่สามารถพยากรณ์ไว้ล่วงหน้าได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเรียนดังกล่าวขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม และตัวผู้เรียนภาษานั้นเอง ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนก็มีวิธีการรับหรือเรียนรู้ภาษาที่แตกต่างกันไป (Ellis, 1987, p. 4) ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารหลักสูตรสองภาษาจึงจะต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกจุดแข็ง หรือข้อดีของทฤษฎี การเรียนภาษาที่สองมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด โดยสำนึกอยู่เสมอว่าในการที่จะให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดวินัยในตนเอง ซึ่งจะทำให้เขาเกิดแรงจูงใจภายในและทุ่มเทในการเรียนภาษานั้นได้อย่างเต็มที่ (ELT Documents113-Humanistic Approaches: An Empirical View, 1982, p. 65) ซึ่งหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วก็ไม่แตกต่างไปจากหลักไตรสิกขาในพุทธศาสนาที่เน้นว่าในการศึกษาทุกๆ เรื่อง รวมทั้งการศึกษาเรื่องจิตของตนเอง หรือจิตสิกขานั้น ผู้ศึกษาจะต้องมีศีลหรือวินัยก่อน จึงจะเกิดสมาธิและปัญญาที่แท้จริงในที่สุด

Krashen (1982, pp. 9-32) ได้เสนอทฤษฎีการสร้างความสามารถทางภาษาไว้ ดังนี้

1. สมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างการรับภาษา และการเรียนภาษา (The Acquisition Learning Distinction)

2. สมมุติฐานเกี่ยวกับขั้นตอนในการเรียนรู้ภาษาตามธรรมชาติ (The Natural Order Hypothesis)

3. สมมุติฐานเกี่ยวกับกลไกทดสอบทางภาษา (The Monitor Hypothesis)

4. สมมุติฐานเกี่ยวกับเรารับภาษาได้อย่างไร และจะแก้ปัญหาในการสอนภาษาต่างประเทศอย่างไร (The Input Hypothesis)

5. สมมุติฐานเกี่ยวกับอารมณ์ และความรู้สึกของผู้เรียน (The Affective Filter Hypothesis) ที่กล่าวถึงตัวแปรทางด้านอารมณ์ที่มีผลต่อความไวในการรับภาษา

Krashen ยังกล่าวถึงตัวแปรเรื่องวัย เป็นโอกาสในการรับภาษาอาจจะมีส่วนเพิ่ม หรือลดความไวในการรับภาษา แต่ตัวแปรที่สำคัญกว่า คือ โอกาสที่จะได้รับภาษาในระดับที่ยากกว่าระดับที่ผู้เรียนรู้แล้วอย่างน้อย 1 ชั้น และสมมุติฐานที่ว่าอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนจะมีผลต่อความไวในการรับภาษา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

สรุปได้ว่า โรงเรียนจัดการเรียนการสอนสองภาษาให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก คำนึงถึงความพร้อม ความแตกต่างระหว่างบุคคล และจัดสถานการณ์ให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เยาวลักษณ์ รอดงาม (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา และความต้องการการนิเทศด้านการแปลงหลักสูตรภาษาอังกฤษไปสู่การสอนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอน โดยศึกษาแผนการสอน ศึกษาเทคนิค และวิธีสอนภาษาอังกฤษ มีการจัดหา และจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ตรงกับบทเรียน ตลอดจนศึกษาเอกสารหลักสูตรภาษาอังกฤษ และคู่มือครู มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา และหลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และเนื้อหาที่สอนในครั้งนั้น ๆ ต้องประหยัด หาได้ง่าย และคุ้มค่า ครูฝ่ายวิชาการทั้งหมดมีการสนับสนุนส่งเสริมการวัด และประเมินผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยเป็นผู้กำหนดเวลาในการวัด และประเมินผลการเรียน ให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาสำหรับครูผู้สอนในการวัด และประเมินผลการเรียน ให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในการวัด และประเมินผลการเรียน จัดเตรียมเอกสาร เพื่อใช้ในการวัด และประเมินผลการเรียนแก่ครูผู้สอน ตรวจข้อสอบที่ครูออกข้อสอบ และเป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดในการวัด และประเมินผลการเรียนแก่ครูผู้สอน

สุเมธ เทียงดาห์ (2544) ได้ศึกษาการใช้รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ผู้ช่วยสอนในกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ผู้ช่วยสอนในกลุ่มย่อย สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการพูดของผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาต่ำให้สามารถพูดภาษาเป้าหมายได้มากขึ้น โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ขณะเรียนเพิ่มขึ้น ผู้ช่วยสอนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการพูดภาษาเป้าหมาย และเกิดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนในกลุ่มย่อยในทางที่ดีขึ้น

อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด (2545) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ครู นักเรียน ผู้ปกครองพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ภาวิณี บุญทา (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรภาษาต่างประเทศที่ 2 (ภาษาจีน) : กรณีศึกษาโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำ เมื่อมีการปรับเปลี่ยนครูผู้สอนทำให้ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาหลักสูตร มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการสอนใหม่ แต่กิจกรรมการเรียนการสอนยังเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว และจัดกิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมมีความหลากหลาย โรงเรียนยังขาดแคลนบุคลากรในการสอนภาษาจีน ครูผู้สอนมีการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนทุกครั้งที่สอนส่วนใหญ่จะใช้สื่อที่เป็นแถบบันทึกเสียงบทสนทนา หรือเพลง มีการวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เน้นการวัดทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยใช้วิธีที่หลากหลาย

ยุทธพงศ์ ทิพย์ชาติ, คมสัน ตรีไพบูลย์, ธมนวรรณ ทาแก้ว, อนันตกิจ โพธ์ถาวร และปานจิต รัตนพล (2546) ได้ร่วมกันเปิดเผยผลงานวิจัยเรื่อง โรงเรียนสองภาษา English Program (EP) สรุปผลได้ว่า จากการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่มีการสอนด้วยหลักสูตร 2 ภาษา ใน 4 โรงเรียนในเขตกรุงเทพฯ พบว่า หลักสูตร EP ช่วยเพิ่มทักษะด้านภาษาอังกฤษได้สูง เด็กกล้าแสดงความคิดเห็น แสดงออกเป็นตัวของตัวเอง สัดส่วนอาจารย์ต่อนักเรียนเหมาะสม ทำให้ดูแลเด็กได้อย่างใกล้ชิด นักเรียนได้รับสวัสดิการดี มีความสุข และสนุกในการเรียน อย่างไรก็ตาม ในบางโรงเรียนจะพบปัญหาจากสภาพการดำเนินงานภายในที่มีสาเหตุจากแนวนโยบายการบริหารจัดการในโรงเรียน ที่เน้นประโยชน์ด้านธุรกิจเป็นหลัก โดยปัญหาที่พบ เช่น การขาดการประสานงานระหว่างครูหลักสูตร EP กับครูหลักสูตรปกติ ซึ่งเป็นเพราะนโยบายของโรงเรียนให้ความสำคัญกับครูหลักสูตร EP มากกว่าอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะด้านผลตอบแทน และเงินพิเศษต่าง ๆ แต่ครูหลักสูตร EP ก็ต้องรับภาระงานในอัตราที่สูงกว่าครูหลักสูตรปกติ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาความเหลื่อมล้ำ และทัศนคติที่ไม่ดีของเด็กหลักสูตรปกติที่มีต่อเด็กหลักสูตร EP มองว่าได้รับสิทธิพิเศษมากกว่า ซึ่งเป็นเพราะโรงเรียนต้องการให้เด็กกลุ่มนี้มีความโดดเด่น ทั้งการแต่งกายพิเศษ ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกสมกับค่าเล่าเรียนที่ค่อนข้างสูง เฉลี่ยภาคเรียนละ 60,000 บาทขึ้นไป ทั้งนี้ ยังพบปัญหาว่า โดยหลักการในโรงเรียนสองภาษา แม้จะกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ได้คำนึงถึงพื้นฐานความพร้อมในการเรียนของเด็กมากนัก เพราะพบว่า มีเด็กเรียนอ่อน และเด็กที่มีอาการออทิสติก เข้าเรียนด้วย ทำให้เด็กเรียนไม่รู้เรื่อง และมีความเครียด ในขณะที่ครูต่างชาติก็จะไม่สนใจ เพราะคำนึงถึงเด็กกลุ่มใหญ่ และยกภาระการสอนเสริมให้กับครูไทย ซึ่งในบางวิชาครูไทยก็ไม่มีความชำนาญ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

งานวิจัยต่างประเทศ

Aird (2002) ได้ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำ ชุมชน และบทบาทของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรสองภาษาสองแห่ง เพื่อที่จะศึกษาว่า อาจารย์ใหญ่มีบทบาทในการสร้างชุมชนมากน้อยเพียงใด และอาจารย์ใหญ่แต่ละท่านให้การสนับสนุนหลักสูตรสองภาษาอย่างไร ผลการศึกษาแสดงว่า โรงเรียนทั้งสองแห่งนั้นต่างก็มีจุดเด่นในเรื่องการกำหนดภารกิจและจุดเน้นที่ชัดเจน การสร้างเสริมโอกาสในการเรียนรู้ และเวลาในการทำงาน ตลอดจนการสอนที่มีประสิทธิภาพในระดับที่ใกล้เคียงกัน

การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ถึงแม้สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในโรงเรียน A จะค่อนข้างเป็นไปในทางบวกมีบรรยากาศอบอุ่น และมีความเป็นมิตร แต่ก็มีปัญหาบางประการที่เกี่ยวกับหลักสูตรสองภาษาที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในคณะครูอาจารย์ ส่วนโรงเรียน B นั้นผู้วิจัยพบว่ามีศักยภาพที่จะเป็นโรงเรียนชุมชน โดยมีสภาพการณ์ และบรรยากาศที่แตกต่างจากโรงเรียน A กล่าวคือ มีการกระจายอำนาจหรือมีภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) มีการสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน และมีเอกลักษณ์ "เรา" ("We" Identity) คือมีความเป็นหนึ่งเดียวไม่มีการแบ่งแยก ซึ่งทำให้โรงเรียน B กลายเป็นโรงเรียนชุมชนแม่แบบที่แทบจะเรียกได้ว่า "สมบูรณ์" (Perfect)

ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ที่โรงเรียน A ผลแสดงว่า อาจารย์ใหญ่สนับสนุนโครงการหลักสูตรสองภาษาและส่งเสริมนักเรียนในโครงการดังกล่าวมาก นอกจากนั้นข้อค้นพบยังยืนยันว่าอาจารย์ใหญ่ให้การสนับสนุนเรื่องวัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมตลอดจนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรสองภาษา สำหรับโรงเรียน B นั้น ผลจากการสัมภาษณ์แสดงว่า อาจารย์ใหญ่ให้การสนับสนุนโครงการหลักสูตรสองภาษาดีพอสมควร แต่ก็ยังไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าอาจารย์ใหญ่ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่อยู่ตลอดเวลา แต่จุดแข็งของโรงเรียนนี้ก็คือความรู้สึกอันแรงกล้าของผู้บริหารและครูอาจารย์ที่ตระหนักว่าโรงเรียนเป็นของชุมชนนั้นได้ทำให้โอกาสที่จะเกิดก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนในชุมชนและโครงการหลักสูตรสองภาษาที่เคยมีอยู่นั้นศูนย์หายไป

Wiese (2001) ได้ศึกษานโยบาย โครงการ และการดำเนินงานในโรงเรียนมอนเต วิสตา (Monte Vista) โดยมุ่งที่จะศึกษาว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนดังกล่าวได้นำนโยบายมากำหนดโครงการและดำเนินงานตามนโยบายในบริบทของท้องถิ่นอย่างไร ผลการศึกษาปรากฏว่า โรงเรียนต้องเผชิญกับความขัดแย้งในนโยบายสองระดับ คือ ในระดับชาติหรือรัฐบาลกลางนั้นมีนโยบายที่จะส่งเสริมหลักสูตรสองภาษา ในขณะที่ในระดับรัฐนั้น รัฐแคลิฟอร์เนียได้กำหนดนโยบายโดยออกเป็นรัฐบัญญัติที่ 227 ให้มีการเรียนการสอนเฉพาะภาษาอังกฤษเท่านั้น ซึ่งในเรื่องนี้ โรงเรียนมอนเต วิสตา ได้กำหนดปรัชญาชี้นำ

(Guiding Philosophy) ของโรงเรียนโดยเน้น "ความหลากหลายที่สมดุล" (Balanced Diversity) เนื่องจากโรงเรียนมีนักเรียนที่มาจากหลายชาติหลายภาษา เป็นต้นว่านักเรียนที่มีเชื้อสายเม็กซิกันหรือชนชาติที่พูดภาษาสเปน โดยที่โรงเรียนยึดถือนโยบายที่จะสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ มิใช่ความต้องการของหลักสูตรหรือโครงการ (To Meet the Needs of the Kids, Not the Program) ทั้งนี้น โยบายดังกล่าวเป็นนโยบายที่ครูอาจารย์ในโรงเรียนร่วมกันกำหนดยึดเป็นหลัก

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ย้ำว่า ผู้คนในแวดวงการศึกษา (Educational Community) จะต้องตระหนักว่าครูอาจารย์มิใช่เป็นเพียงผู้นำนโยบายไปปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังจะต้องเป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ อีกด้วย ในการนี้ โรงเรียนมอนเต วิสตา ได้จัดดำเนินการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) โดยพยายามที่จะสนองความต้องการที่หลากหลายของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ ครอบครัว และโดยเฉพาะผู้เรียนให้มากที่สุด ทั้งนี้ทั้งนั้น ทางโรงเรียนมิได้หวังที่จะให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นแม่แบบชนิดที่ต้องยึดปฏิบัติตามแบบตายตัวในลักษณะเดียว เพียงแต่หวังจะให้ผู้คนในแวดวงการศึกษามองโรงเรียนว่าเป็นเสมือน "ไฟนำทาง" (Guiding Light) ในการกำหนดนโยบาย โครงการ และการดำเนินงานโครงการหลักสูตรสองภาษาเท่านั้น

Hoch (1981) ได้ศึกษาเปรียบเทียบโรงเรียนสองภาษาสองแห่งในเรื่องความเข้าใจในการอ่านและการคิดคำนวณเลขคณิต โดยมุ่งที่จะศึกษาดูว่านักเรียนในโรงเรียนที่เป็นชาวชนบทในโบลีเวียนั้น สามารถอ่านและเข้าใจภาษาสเปนได้ดีเท่ากับภาษาที่พูดในชีวิตประจำวัน (Native Language) หรือไม่ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องการที่จะศึกษาว่ามีความแตกต่างระหว่างครูอาจารย์หลักสูตรสองภาษาและครูอาจารย์หลักสูตรปกติในด้านทัศนคติที่มีต่อชนกลุ่มน้อย และวิธีการสอนตลอดจนยุทธศาสตร์การศึกษาโดยทั่วไปหรือไม่ประการใด ผลการศึกษาแสดงว่า นักเรียนสองภาษาได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเพื่อนนักเรียนที่พูดภาษาสเปนในทุก ๆ ด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผลการทดสอบความเข้าใจในการอ่านยังแสดงว่านักเรียนสองภาษามีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านที่เป็นภาษาสเปนและภาษาที่เขาใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นหรือทัศนคติของครูอาจารย์ที่พูดภาษาท้องถิ่นของโบลีเวีย และครูอาจารย์ที่พูดภาษาสเปนนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญแต่ประการใด

การศึกษาครั้งนี้เป็นเครื่องแสดงถึงความสำคัญของการให้การศึกษาเด็ก ๆ ทั้งหลายในภาษาที่พวกเขาเข้าใจได้ดีที่สุด และจัดดำเนินการหลักสูตรที่สอนสองภาษาคู่ขนานกันไปนั้นเป็นสิ่งที่พึงกระทำ

Jill and Nehua (1987) ได้ศึกษาเรื่องการเรียนภาษาที่สองโดยอาศัยกิจกรรมการอ่านและการเขียนพบว่า การเรียนรู้ในเรื่องการเขียนและการอ่านภาษาหนึ่งสามารถส่งอิทธิพลในทางบวกไป

ยังอีกภาษาหนึ่งได้ กล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการเขียนภาษาหนึ่งสามารถช่วยทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อีกภาษาหนึ่งได้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ภาษาทั้งสองเป็นภาษาตระกูลเดียวกันหรือมีส่วนละม้ายคล้ายคลึงกัน เช่น ภาษาอังกฤษและภาษาสเปน อนึ่ง มีงานวิจัยเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยืนยันว่า ความรู้ที่ผู้เรียนได้จากภาษาแรกนั้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาที่สองได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะงานวิจัยของ สตีเฟน เดรเชน ที่ยืนยันว่า ความรู้ที่เด็ก ๆ ได้รับโดยผ่านทางภาษาแรกนั้นช่วยให้พวกเขาสามารถเข้าใจเนื้อหาภาษาอังกฤษที่พวกเขาได้ยิน และได้อ่านมากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การอ่านออกเขียนได้ (Literacy) ที่พัฒนาขึ้นในภาษาแรกนั้นจะถ่ายโยง (Transfer) ไปยังภาษาที่สอง ด้วยเหตุนี้ ในการเรียนอ่านนั้นจึงเป็นการง่ายมากกว่าที่จะเรียนอ่านในภาษาที่เราเข้าใจ นั่นก็คือ เมื่อเราสามารถอ่านและเกิดความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีในภาษาหนึ่งแล้ว เราก็สามารถอ่านภาษาอื่น ๆ โดยทั่วไปได้ (Krashen, 1996)

อนึ่ง ในเรื่องความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองนี้ได้มีนักวิชาการผู้หนึ่ง คือ นาตาชา ลโววิช (Lvovich, 1997) ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ The Multilingual Self: An Inquiry into Language Learning. โดยกล่าวย้ำว่าในการเรียนภาษาที่สองนั้น ระยะห่างทางสังคมและทางจิตวิทยา (Social and Psychological Distance) ระหว่างผู้เรียนและภาษาเป้าหมาย (Target Language) นั้นมีผลต่อการรับภาษา (Language Acquisition) มาก โดยเฉพาะสำหรับเยาวชนหรือคนหนุ่มสาว เนื่องจากบุคคลในวัยนี้กำลังมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านอุดมการณ์หรือความคิดเชิงเหตุผล กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ บุคคลในวัยนี้มีความสามารถในอันที่จะคิดเชิงนามธรรมเกี่ยวกับสังคม และตัวเขาเองมากขึ้น และพยายามที่จะแสวงหาเอกลักษณ์ส่วนตัว (Personal Identity) ของเขา และเนื่องจากวัยหนุ่มสาวเป็นวัยที่จะต้องเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ จึงมีโอกาสที่จะรู้จักผู้คน และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างออกไปมากขึ้น และยิ่งถ้าพวกเขาเปิดตัวเองออกไปสัมผัสวัฒนธรรม และภาษาใหม่ ๆ มากเท่าใด เขาก็จะยิ่งมีโอกาสจะประสบความสำเร็จในการรับภาษาใหม่นั้นมากยิ่งขึ้นเท่านั้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้มีนักวิชาการเป็นจำนวนมากมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ในการพัฒนาโครงการหลักสูตรสองภาษานั้น โรงเรียนจะต้องพยายามจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการรับภาษาที่สองมากที่สุด ซึ่งสิ่งแวดล้อมในที่นี้มิได้หมายถึงเพียงสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงบริบทที่กว้างไปกว่าห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ภาษาในหลาย ๆ บริบท ด้วยเหตุนี้พ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญในอันที่จะสร้างเสริมการรับภาษาที่สองของบุตรหลาน โดยการแสดงเจตคติที่ดี และช่วยทำให้บุตรหลานของตนเห็นประโยชน์ของการเรียนภาษาที่สอง ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาเกิดเจตคติที่ดี และเห็นประโยชน์ในเรื่องดังกล่าวตามไปด้วย และที่สำคัญก็คือ พ่อแม่จะต้องพยายามสร้างเสริมโอกาสให้บุตรหลานของตนรับภาษา หรือมีโอกาสได้ใช้ภาษานั้น ๆ ให้มากที่สุด (Escamilla, 1994, p. 25)

Chisholm (1994) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดเตรียมครูสำหรับห้องเรียนที่มีนักเรียนหลายเชื้อชาติหลายวัฒนธรรม และพบว่า การจัดเตรียมครู เพื่อไปสอนเด็กในโรงเรียนหรือในห้องเรียนที่มีลักษณะดังกล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้วยังอยู่ในสภาพที่น่าพึงพอใจนัก ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการจัดเตรียมครูสำหรับห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมกันอย่างจริงจัง

ครูที่ดีนั้นจะต้องพัฒนาส่งเสริมผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จในด้านวิชาการ และด้านสังคม ทั้งนี้ ครูพึงตระหนักว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องนำไปสู่ความแตกแยก และไม่มีปทัสถานทางวัฒนธรรมใดที่เป็นสากลหรือถูกต้องอยู่เพียงปทัสถานเดียว วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีหลายมิติ และสามารถมองได้หลายมุมมอง ครูควรก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และปฏิสัมพันธ์อันดีทั้งในระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน โดยพยายามลดช่องว่างทางวัฒนธรรมให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ความรู้ความเข้าใจและการยอมรับในคุณค่าของวัฒนธรรมของกันและกันนั้นเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่งสำหรับมนุษย์ และในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศนั้นจะต้องมีการสร้างเสริมทางความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชนชาติเจ้าของภาษานั้น ๆ ด้วย ซึ่งจำทำให้นักเรียนเข้าใจภาษาของชนชาตินั้น ๆ อย่างลึกซึ้งและความรู้ความเข้าใจดังกล่าวนี้ จะมีอิทธิพลต่อวิธีคิดหรือโลกทัศน์ของนักเรียนเป็นอย่างมาก ไม่มีวิธีสอนใดดีที่สุดเพียงวิธีเดียว ครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีให้เหมาะกับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีความเข้าใจในวิธีคิดหรือโลกทัศน์ที่แตกต่างออกไปของนักเรียนเหล่านั้น และพยายามจัดเนื้อหาการเรียนการสอนที่ไม่ขัดความเป็นจริงหรือขัดความรู้สึกของพวกเขาตลอดจนพยายามปรับปรุงวิธีวัดผลให้มีพื้นฐานอยู่บนความรู้ความเข้าใจดังกล่าว ซึ่งจะทำให้ห้องเรียนมีบรรยากาศแห่งความรัก ความอบอุ่น และความไว้วางใจซึ่งกันและกันในที่สุด

Arishi (1979) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูภาษาอังกฤษในประเทศซาอุดิอาระเบีย ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูพูดมากกว่านักเรียน ครูพูดร้อยละ 64.94 ส่วนนักเรียนพูดร้อยละ 24.05
2. กิจกรรมที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์มีมากถึงร้อยละ 11.05
3. ครูออกคำสั่ง หรือใช้แนวทางในการปฏิบัติเสมอไม่ว่าจะเป็นภาษาแม่ หรือภาษาอังกฤษ
4. ครูไม่พยายามเชื่อมเนื้อหาเข้ากับชีวิต และประสบการณ์ของนักเรียน
5. ครูแก้ไข และวิจารณ์การตอบสนองของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
6. ครูไม่ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนมากนัก
7. ครูละเลยการพัฒนานักเรียนในด้านจิตพิสัย และละเลยวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย
8. นักเรียนมีส่วนร่วมค่อนข้างจำกัด และโอกาสน้อยที่จะได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

9. การใช้ภาษาต่างประเทศในการเรียนการสอนมีลักษณะเป็นแบบกลไก

10. นักเรียนใช้ภาษาแม่ทุกครั้งที่ถาม หรือริเริ่มพูด

11. ครูใช้วิธีสอนแบบเดิม คือ วิธีสอนแบบไวยากรณ์ และแปล รวมทั้งวิธีสอนแบบฟัง พูด

Escola (1980) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการได้รับการฝึกด้านสมรรถภาพในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่มีต่อพัฒนาทักษะการฟัง พูดของนักเรียนที่เรียนภาษาเยอรมันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รัฐแมรีแลนด์ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนการทดสอบฟัง พูดของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้รับการฝึกด้านสมรรถภาพในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมีคะแนนที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก แสดงว่าการฝึกสมรรถภาพในการใช้ภาษาในการสื่อสารนั้นมีส่วนทำให้การพัฒนาด้านการฟัง และการพูดของนักเรียนดีขึ้น

Yu (1991) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาถึงการเปรียบเทียบระหว่างการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์ และการสอนภาษาอังกฤษแบบเน้นไวยากรณ์ โดยการใช้วิธีทดลองสอนนักเรียนระดับเกรด 7 ในประเทศไต้หวัน ผลการวิจัยพบว่า การสอนภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนภาษาอังกฤษแบบเน้นไวยากรณ์

Bailey (1996) ได้ศึกษา เดวิด วัย 5 ขวบ ที่มีความสามารถพิเศษทางภาษา ซึ่งในการทดสอบโดยใช้ Woodcock-Johnson-R Tests of Academic Achievement (W-J-R) ปรากฏว่าเมื่อเรียงลำดับความสามารถของเด็กวัย 5 ขวบ 6 เดือน เดวิด อยู่ลำดับ 99.9 ผลการทดลองปรากฏว่าเดวิดรู้ศัพท์ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และในการทดสอบความเข้าใจในการอ่าน เดวิดก็ควรอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เช่นกัน ถ้าหากให้เดวิดไปเรียน A B C D.....กับเด็กอนุบาลด้วยกัน เดวิดจะเบื่อหน่ายเพียงใด เดวิดต้องการโรงเรียนที่มีที่ให้เขาได้อ่านสิ่งที่ท้าทายความสามารถ และสติปัญญาของเขา

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนสองภาษานั้น ครูควรเน้นทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ และพัฒนาด้านภาษาตามศักยภาพของเขา ครูควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University